

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

891.71

4-72

Handwritten signature

91

10901

CONFIDENTIAL

THE NATIONAL BUREAU OF INVESTIGATION

DEPARTMENT OF JUSTICE

40

CONFIDENTIAL

5 0 MAR 2013

27 JUL 2006

19 NOV 2010

821.71
4-72

Գ Օ Գ Օ Լ

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ

ԸՍՏ ԱՄԵՆԱՅՆԻ ԱՆՀԱՒԱՏԱԼԻ ՄԻ ԳՆԳՔ.

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ԵՐԿՈՒ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆՈՎ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿՐԹԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԻ ԿՐԹԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆ

Ազատ Թարգմանեց

ՊԵՐՃ ՊՌՕՇԵԱՆՑ

ԹԻՖԼԻՍ, 1904

Տպարան „ՀԵՐՄԷՍ“ Միջալեկան փողոց, № 81.

(16)

20 MAR 2013

19466

0005 JUL 75

000000 0001

ДОРОЖ

საქართველოს

საგარეო ურთიერთობების

საგარეო ურთიერთობების

Дозволено цензурою. Тифлиси, 13 Марта, 1904 г.

საგარეო ურთიერთობების

საგარეო ურთიერთობების

1227 - 92

საგარეო ურთიერთობების

საგარეო ურთიერთობების

საგარეო ურთიერთობების

საგარეო ურთიერთობების

საგარეო ურთიერთობების

საგარეო ურთიერთობების

საგარეო ურთიერთობების

საგარეო ურთიერთობების

ИЗЪ К И Г Ъ библиотекни
О Р - Д И Р О Ц
→ Х О Д Ж И К Я Н Ъ ←
→ Осно, въ Тифлисѣ 1911г. →

Հ Մ Ի Ս Ս Մ Ի Ղ Յ Գ

Գ Ո Ր Ծ Ո Ղ Ա Ն Ջ Ի Ն Ք

- Ազաճեա Տիւնեովնա՝ վաճառականի աղջիկ, հարսնացու:
- Արինա Պանսելչմեովնա՝ նրա հորաքոյրը:
- Յեկա Բվանովնա՝ միջի մարդ (մօցիքու):
- Պողկալեօսին՝ ծառայող, նազվօրնի սովէտնիկ:
- Կօզկարեօվ՝ նրա ընկերը:
- Յախչնիցա՝ էզզեկուտօր:
- Անուչկին՝ հետեակ զնդի պաշտօնաթող սպայ:
- Փեւակին՝ ծովային պաշտօնեայ:
- Դուրեաճեա՝ սպասուհի:
- Սաւրիկով՝ Գօստիննի զվօրի վաճառական:
- Սեփան՝ Պողկալեօսինի ծառան:

Յ Գ Ղ Յ Ս Ս Մ Ի Ղ Յ Գ

Handwritten signature: Կրամարյան Յուսէփեան
1918
26/6

ԱՌԱՋԻՆ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Ամուրի մարդի սենեակ:

ՏԵՍԻՂ Ա.

Պողկալեօսին: (Միայն, չիրուխը (ծխամորձ) ձեռքին պակած է բազմոցի վրայ):

Ա՛յ, էսպէս է, երբ մարդ պարապ-սարապ, մէն մենակ նստում է ու մտքի հետ ընկնում, տեսնում է, որ անպատճառ հարկաւոր է ամուսնանալ: Եւ ճշմարիտ, ի՞նչ կընշանակէ, ապրում ես, ապրում՝ ու մէկ էլ էն ես տեսնում, որ գլխիդ մի փորձանք եկաւ, ըսնդ ձախ գնաց: Դէ, առ քեզ. բարեկենդանն էլ ձեռնաթող արինք: Ախար՝ ընչի՛. իմ կարծեօք՝ ամէն ինչ պատրաստ է: Ահա երեք ամիս է, որ միջի մարդը գալով-գնալով՝ հողեհան եղաւ, ոտները մաշուեց. ուղիղ ասած՝ ինքս էլ եմ ամաչում:

է՛յ, Ստեփան:

ՏԵՍԻՂ Բ.

Պողկալեօսին, Սեփան:

Պողկալեօսին: Միջի մարդ պառաւը չի՞ եկել:

Սեփան: Ո՛չ, չի եկել:

Պողկալեօսին: Դերձակի մօտ եղա՞ր:

Սեփան: Եղայ:

Պօղկալեօսին: Հը՛, ֆրակս կարում է՞, թէ ոչ:

Սեփան: Կարում է:

Պօղկալեօսին: Ի՞նչ տեղն է:

Սեփան: Էն է հն, պրծնելու վրայ է, օղակներն է շարում:

Պօղկալեօսին: Ի՞նչ ասացի՞ր:

Սեփան: Ասում եմ՝ սկսել է օղակները շարել:

Պօղկալեօսին: Հօ չը հարցրե՞ց, թէ քո աղէն ընչի՞ է ֆրակ կարել տալիս:

Սեփան: Ո՛չ, չըհարցրեց:

Պօղկալեօսին: Կարելի է, քեզ ասած լինի, թէ, երևի, քո աղէն պսակուելու միտք ունի:

Սեփան: Ո՛չ, բան չասաց:

Պօղկալեօսին: Բայց նրա մօտ ուրիշ ֆրակներ հօ տեսար. ախար նա դերձակ է, շատ ֆրակներ կը լինի կարում:

Սեփան: Այո՛, շատ ֆրակներ կային կախոտուած:

Պօղկալեօսին: Եւ, ի հարկէ, ուրիշների ֆրակների մահուան իմիս պէս լաւը չէր լինիլ:

Սեփան: Այո՛, ձեր ֆրակի մահուան աւելի լաւն էր, տեսքով էր:

Պօղկալեօսին: Ի՞նչ ասացի՞ր:

Սեփան: Ասում եմ՝ ձեր ֆրակի մահուան աւելի տեսքով էր և լաւը:

Պօղկալեօսին: Լաւ: Իսկ դերձակը հօ չը հարցրեց՝ թէ քո աղէն ընչի՞ է էսպէս բարակ մահուանից ֆրակ կարում:

Սեփան: Ոչ:

Պօղկալեօսին: Հօ չը հարցրեց, թէ կարելի է քո աղէն պսակուելու միտք ունի:

Սեփան: Ո՛չ, պսակուելու մասին խօսք չեղաւ:

Պօղկալեօսին: Իսկ դու հօ ասացիլ նրան, թէ ես ի՞նչ աստիճանի տէր եմ և սրտեղ եմ ծառայում:

Սեփան, Ասացի, հասկացրի:

Պօղկալեօսին: Նա քեզ ի՞նչ պատասխանեց:

Սեփան: Ասաց՝ կաշխատեմ լաւ կարել:

Պօղկալեօսին: Լաւ, զննա:

(Ստեփանը դնում է):

ՏԵՍԻԼ Գ.

Պօղկալեօսին (միայն):

Ես այն կարծիքի եմ, որ սև ֆրակն աւելի պատուաւոր է: Գունաւորն, իսկապէս՝ վայելում է քարտուղարներին, տիտուլեարնիներին ¹⁾ և ուրիշ մանր մունր ծառայողներին—աւրով հաւաքածներին: Նրանք, որ բարձր աստիճանի տէր են, նրանք պարտական են պահպանել... ը՛ր՛ը՛... բառն էլ մոռացայ... ը՛ր՛ը՛... շատ լաւ էլ խօսք է... ափսոս, մտքիցս թռաւ: Այո՛, էդպէս է, որքան կուզես՝ զլուխ տրաքացրու, խելքիդ զօտ տուր, բայց և այնպէս՝ նաղվօրնի սովետնիկը ²⁾ միկնոյն է՝ ինչ որ գնդապետն է. զանազանութիւնն էս է, որ նշանազգեստի վրայ էսօրիտներ ³⁾ չունի: Է՛յ Ստեփան:

ՏԵՍԻԼ Դ.

Պօղկալեօսին, Սեփան:

Պօղկալեօսին: Վաքս (կօշկաներկ) առնր:

Սեփան: Առայ:

Պօղկալեօսին: Ո՞ր տեղ առար. իմ ասած վօղնեսն-սկի փողոցից, թէ ուրիշ տեղից:

Սեփան: Իսկ և իսկ էն խանութից:

Պօղկալեօսին: Լաւ վաքս է:

1) Աստիճանի անուն է: 2) Նոյնպէս աստիճան է: 3) Ուսուցիչներ:

Ստեփան: Լաւն է:

Պողկապետիս: Փորձեցի՛ր, կօշիկ սրբեցի՛ր:

Ստեփան: Փորձեցի:

Պողկապետիս: Լաւ է փայլում:

Ստեփան: Շատ լաւ փայլում է:

Պողկապետիս: Վարս ծախողը քեզ հօ չը հարցրեց,

թէ քո աղէն ընչի՞ է էսպէս վաքս առնում:

Ստեփան: Ո՛չ, չը հարցրեց:

Պողկապետիս: Կարելի է ասած լինի, թէ քո աղէն

հօ մտքումը չի դրել պսակուելու:

Ստեփան: Ո՛չ, ոչինչ չասաց:

Պողկապետիս: Լաւ, գնա բանիդ:

ՏԵՍԻՒ Ե.

Պողկապետիսը (միայն)

Կօշիկը հօ մի հասարակ բան է, բայց եթէ վատ կարուած է և վարսն էլ շէկ լինի, իմ կարծօք, լաւ ընկերութեան մէջ հագնողին էնքան պատիւ չի բերիլ: Կարծես, էն չի լինիլ, ինչ որ պէտք է... Տէրը փրկի, եթէ մասներիդ վրայ կոշտ էլ ունիս: Ամեն բան կը տանեմ, բայց կոշտ՝ ո՛չ երբէք: Է՛յ, Ստեփան:

ՏԵՍԻՒ Զ.

Պողկապետիս, Ստեփան:

Ստեփան: Ի՞նչ էք հրամայում:

Պողկապետիս: Սասցի՛ր կօշկակարին՝ թէ չըլինի՝ մատներիս վրայ կոշտեր գոյանան:

Ստեփան: Սասցի:

Պողկապետիս: Նա ինչ ասաց:

Ստեփան: Ասաց՝ լաւ:

(Ստեփանը գնում է:)

ՏԵՍԻՒ Է.

Պողկապետիս, յետոյ Ստեփան:

Պողկապետիս: Իսկապէս, ամուսնանալը ջանջալ ձանձրալի) բան է: Մէկ՝ էս, մէկ՝ էն, մէկ՝ չգիտես՝ ինչ: Ամեն բան տեղին ու կարգին պիտի լինի: Չէ, եղբայր, հեշտ չէ, շատ դժուար է: Է՛յ, Ստեփան: (Ստեփանը ներս է գալիս): Ուզում էի էն էլ ասել քեզ, որ...

Ստեփան: Պառաւն եկել է:

Պողկապետիս: Եկել է հա՛. կանչի գայ: (Ստեփանը գնում է): Այո՛, դժուար, շատ դժուար բան է եղած:

ՏԵՍԻՒ Ը.

Պողկապետիս և Ֆեկլա:

Պողկապետիս: Անա՛, բարով քեզ, Ֆեկլա Իվանովնա: Հը՛, ի՞նչ կայ, ի՞նչ չըկայ: Աթոռ վերցրու, նստի՛ր, պատմի՛ր: Ասա՛՛ ի՞նչպէս է... ըլլը՛... ինչ է՞ր... Մեկա-նիա...

Ֆեկլա: Ագաֆեա Տիխոնովնա:

Պողկապետիս: Այո՛, այո՛, Ագաֆեա Տիխոնովնա: Եւ, իհարկէ՛, քառասունին մօտ պառաւ աղջիկ է... էնպէս չէ...

Ֆեկլա: Էդ է՛ որ չէ. չէ ու չէ. պսակուելիք թէ չէ, էլ գովելուց ձեռք չէք քաշելու, շնորհակալ կըլինիք:

Պողկապետիս: Փչում ես, Ֆեկլա Իվանովնա, սուտ ես խօսում:

Ֆեկլա: Պառաւեցինք գնաց, ն՞՞ր պիտի սուտ խօսեմ, սուտը սատանէն է (շունն է):

Պողկապետիս: Ի ու բաժինքն ասա, բաժինքը: Մէկ նորից սկսի՛ր պատմիլ:

Ֆեկլա: Բաժինքն ևս հարցնում: Բաժինքը Մոս-

կովսկի ասուած թաղումն երկու յարկանի մի տուն է. եկամտան էնքան է, որ կաց ու խնդրս: Մի ալլափ— ալիւր ծախող մի հատ խանութի համար 700 է վճարում: Մի գարեջրատուն կայ, որ բերնէ բերան բազմութիւնով լիքն է լինում. երկու փայտաշէն խիլիկի (ֆիլիկի, տան թեք) ունի, որոնց մէկը բոլորովին փայտից է, իսկ մէկէլի հիմքը քար է, ամեն մէկը 400 բուբի օգուտ է բերում: Վիզբօրդի կողմը մի բանջարանոց ունի: Հերու չէ՝ մէկէլ տարին՝ մի առուտուրական կապալով վերցրել էր, կաղամբ էր ցանել: Հասարակ վաճառական չըկարծէք. ինքը խելքը գլխին մարդ է, բերանը բաժկի չի առնում, երեք որդու տէր է, երկուսին արդէն տնաւորել է, իսկ երրորդի համար՝ ասում է՝ դեռ ջահէլ է, թող խանութումս նստի, թող դեռ իմ գործին պէտք գայ. ես, ասում է՝ հասակս առել եմ, թող հիմի որդիս խանութ նստի, առուտուրը լաւացնի:

Պողկալեօսին: Իսկ աղջկայ շէնք ու շնորհքի համար ի՞նչ կասես:

Ֆեկլա: Ղանդ ու շաքար. պոռոշներդ իրար կըկըպչին. լսի պէս սպիտակ, թշեքը վարդ՝ ոնցոր կաթն ու արիւն... քաղցր, համով, հոտով, որ էլ ասիլ չի լինիլ: Մինչև էստեղդ շնորհակալ կըլինէք, (ցոյց տալով կոկորդը)՝ ծանօթ անծանօթի մօտ պիտի կանչէք՝ թէ աֆարիմ, Ֆեկլա Իվանովնա, մինչև երկինք քեզանից շնորհակալ եմ:

Պողկալեօսին: Բայց և այնպէս, նա հօ շտաբօֆիցեօրի ¹⁾ աղջիկ չէ:

Ֆեկլա: Երրորդ գիւղի ²⁾ առուտուրականի աղջիկ է: Բայց էնպէսն է, որ զենեքալի անունն ու պատիւն էլ

¹⁾ Բարձրատիճան սպայ, կամ քաղաքացիական պաշտօնեայ:
²⁾ Վաճառականական դատարար:

չի գետնովը տալ: Նա ինքը առուտուրականի անունն էլ չի ուզում լսել: Իմ մարդս, ասում է, ով կուզի՞ թող լինի, թէկուզ՝ տեսք ու պատկեր՝ էլ չունենայ, միայն որ ազնուական լինի: Մի էնպէս էլ կոխտա է, որ կիրակիները հագած խաս շորերի խշխշոցն աշխարհքն է վերցնում, էն խաչն եմ երգում ուտում: Տեղն ու տեղն իշխանուհի է:

Պողկալեօսին: Ախար, ես քեզ հէնց նրա համար հարցրի, որ ինքս նաղվօրնի սովտնիկ եմ, և իհարկէ, ինձ... հօ հասկանում ես...

Ֆեկլա: Ա՛յ բան, ընչի՞ չեմ հասկանում. նրան մի նաղվօրնի սովտնիկ էլ էր ուզում, չըտուին, աչքին դուր չեկաւ: Էն նաղվօրնի սովտնիկը մի տեսակ բնաւորութիւն էլ ունէր. ինչ որ ասէր, ողջ սուտ էր, փչում էր ու փչում էր, բայց տեսնողը կարծում էր, թէ օրինաւոր տեսքով ու պատկերով մարդ է: Ի՛նչ արած, Աստուած նրան էլ էնպէս էր ստեղծել, նա ինքն էլ ուրախ չէր, բայց որ չէր կարողանում սուտ չըխօսել, կերևի, Աստուած էնպէս էր կամեցել:

Պողկալեօսին: Էլ ուրիշ աղջիկ չըկայ, հէնց էդ մէկն է:

Ֆեկլա: Նրանից աւելին էիք ուզում: Հատը չի գտնուիլ, բոլորիցն առաւել է:

Պողկալեօսին: Որպէս թէ, բոլորից լաւն է, համ:

Ֆեկլա: Թէկուզ աշխարհքը ոտնատակ տուր, նրանից լաւը չես ճարիլ:

Պողկալեօսին: Լաւ, մայրս, լաւ, մտածենք, տեսնենք: Դու էգուց չէ՞ միւս օրն արի: Քեզ հետ կընըստենք միասին, այ, ինչպէս հիմա, ես երկար ու բարակ կըձգուեմ, իսկ դու կասես ու կըպատմես...

Ֆեկլա: Խղճմտանքի արի, թէ քո Աստուածը կըսիրես, երեք ամիս է՝ գալիս գնում եմ ու՝ մէջը փուչ՝

օխտը հատիկ, խալաթը հագիրդ ձգուում ես ու չիրուելը
փստացնում ու փստացնում:

Պողկալեօսին: Չըլինի՞ դու կարծում ես, թէ պսակ-
ուելը մի և նոյն է՝ թէ ծառային ձայն տաս և հրամա-
յես. դէհ, Ստեփան, կօշիկներս բեր, յետոյ հագնես ու
դռնէ դուրս: Ո՛չ: Պէտք է մտածել, չափ ու ձև անել,
անտղել:

Ֆեկլա: Ի՞նչ կայ. անտղել հօ անտղել, անլրանք
է, որ անտղուի: Ա՛յ, հէնց հիմի հրամայի՛ թող կափտանդ
(բանկոն) բերեն՝ հագիր ու թուիր կառքով, փառք Աս-
տծու, լաւ առաւօտ է, յարմար ժամանակ է:

Պողկալեօսին: Հիմա: Չես տեսնո՞ւմ, ինչ ամպ օր
է: Տանից դուրս գամ ու յանկարծ անձրևը շոռայ:

Ֆեկլա: Մեղքը քո վիզը: Էն է գլխիդ մազերն
սկսել են ծաղկիլ, էգուց մէկէլ օրը՝ պսակուելուց,
ձեռներդ լուսն, էլ պէտք չես գալ: Մեծ բան. մարդը
նաղթորնի սովէտնիկ է: Փեսացուներ կը գտնեմ, որ էլ ե-
րեսիդ մտիկ տալու պէտք չի լինիլ:

Պողկալեօսին: Ընչէ՞ր ես գլխիցդ դուրս տալիս,
ո՞ր տեղից խելքդ փչեց, թէ մազերս սպիտակել են:
Ո՞ւր է այստեղ սպիտակ մազ: (Մտանիքով շօշափում է
իւր գլխի մազերը):

Ֆեկլա: Որպէս թէ ընչի՞ սպիտակ մազ չը պիտի
ունենաս, մարդ ես՝ հալեորել ես: Սրան տեսէք, էս
աղջկան չի հաւանում, մէկէլին չի հաւանում: Աչքիս
առաջին մի կապիտան ունիմ, որ գլուխդ նրա ուսին չի
հասնիլ, ձայն ունի՝ ոնց որ լայն խողովակից դուրս
եկած. ինքն էլ ալլալանտերսովումն¹⁾ է ծառայում:

Պողկալեօսին: Ոտքով գլխով սո՛ւտ ես խօսում,
կայ, հայելումը նայեմ. ո՞ր տեղից շարադրեցիր, թէ

1) Երեկ, Ադմիրալտերսովումը:

մազերս սպիտակել են: Է՛յ, Ստեփան, հայելին բեր-
կամ ոչ, թող մնայ, ինքս էգտեղ կը գամ: Սրան տե-
սէք, Աստուծ հեռու տանի՛. ծաղիկ ընկնելն առաւել
լաւ է մազերը սպիտակելուց: (Գնում է միւս սենեակը):

ՏԵՄԻԼ Թ.

Ֆեկլա եւ Կօշկարեօլը (ներս վագելով)

Կօշկարեօլ: Ի՞նչ կայ, Պողկալեօսին... (Տեսնելով
Ֆեկլային). դ՞ու այստեղ ինչ ես շինում: Դէ, ես քո...
Դու ինձ այս աստ՝ ի՞նչ սատանայ մտաւ գլուխդ, որ
ինձ ամուսնացրիր:

Ֆեկլա: Ի՞նչ վատ եմ արել, կանոնն եմ կատա-
րել:

Կօշկարեօլ: Կանոնն եմ կատարել: Էլ կին չէինք
տեսած: Անկին չէի կարող կառավարուել:

Ֆեկլա: Ախր դու ինքդ ձութ դատար, պոկ չեկար՝
տատի, ինձ պսակիր, հա պսակիր:

Կօշկարեօլ: Ա՛յ դու քաւթառ (մուկը): Այստեղ
ընչո՞ւ ես տուն խցկուել: Չը լինի՞, Պողկալեօսինը միտք
ունի...:

Ֆեկլա: Ի՞նչ կայ: Աստծու տուած պարգև է:

Կօշկարեօլ: Այդպէս է հա: Տես անպիտանին, իսկի
ինձ մի խօսք ասէլ է այդ մասին: Սրան ի՞նչ կասէք-
Համեցէք: Տակնահան հա:

ՏԵՄԻԼ Թ.

Նայն եւ Պողկալեօսինը (Հայելին ձեռքին՝ խոր-խոր մ ջը
նայելով):

Կօշկարեօլ: (Յտեւից Թագուում է եւ փախնում): Բօօ:
Պողկալեօսին: (Ճշարով եւ հայելին ձեռքից վար ձգելով):
Ցնդած: Ընչի՞... ախր ընչի՞... ի՞նչ յիմարութիւն է: Էն-

պէս վախեցրիր, իրաւ եւ ստուծ, որ սիրտս տեղահան
եղաւ:

Կօչկարեօլ: Ոչինչ, կատակ էի անում:

Պօղկալեօսին: Եդ ի՞նչ տեսակ կատակ էր: Մինչև
այժմ խելքս տեղը չի գալիս երկիւղից: Հայելին էլ էս-
տեղ փշրուեց: Ձրի հօ չի տուն ձգած. անգլիական մա-
գալինունն էր առնուած:

Կօչկարեօլ: Բաւական է. ուրիշ հայելի կը գտնեմ
քեզ համար:

Պօղկալեօսին: Հրամայի՛ք, կըգտնես: Գիտեմ ի՞նչ
հայելիք կըլինին: Տասը տարով մարդիս արևոր ցոյց
կըտան ու պատկերը կըծռուեն, կայլանդակեն:

Կօչկարեօլ: Ե՛ս պիտի քեզանից նեղանամ, որ դու
ինձանից՝ քո ընկերից ծածուկ գործ ես բռնում: Մտա-
դիր ես ամուսնանալ հա՛:

Պօղկալեօսին: Դուրս ես տալիս, մտքովս չի ան-
ցել անգամ:

Կօչկարեօլ: Ա՛յ քեզ կենդանի վկան: (Մտանացոյց է
անում Ֆեկլային:) Ա՛յ, առջևդ ցցուած է: Գիտենք՝ ի՞նչ
պտուղ է: Ոչինչ, ֆլաս չունի: Քրիստոնէին արժան
գործ է. հայրենիքին նմանապէս օգտակար է: Համեցէ՛ք,
աչքիս վրայ. ամեն հոգան ես եմ վիզս կաշնում: (Գառ-
նալով Ֆեկլային:) Հապա մէկ-մէկ ասա. թվ է, ի՞նչ կայ,
ի՞նչ չըկայ.— ազնուական է, աստիճանաւորի աղջիկ է,
վաճառականի տանից է. անունն ի՞նչ է:

Ֆեկլա: Ագաֆեա Տիխոնովնա:

Կօչկարեօլ: Ագաֆեա Տիխոնովնա Բրանդարիւս-
տովա:

Ֆեկլա: Եդ է, որ չէ.— Կուպերդեագինա:

Կօչկարեօլ: Շեստիւաօնի (վեցկրպակեան) փողո-
ցունն է, կարծեմ, կենում: Հա՛:

Ֆեկլա: Ոչ, այդպէս չէ. Պեսկից (աւազի փողոց)

մօտ է. Միլնի (սապոնի) խաչփողոցունն է բնակւում:

Կօչկարեօլ: Այո՛, Միլնի խաչփողոցունն — էն փոք-
րիկ խանութի ետևը — մի փայտէ տուն որ կայ, հա՛:

Ֆեկլա: Խանութի ետևը չէ. այլ գարեջրատան
միւս երեսին:

Կօչկարեօլ: Ի՞նչ գարեջրատուն. այդ տեղն ես չը-
գիտեմ:

Ֆեկլա: Խաչփողոցի կողմը որ թեքուիս, դիմացդ
մի պահապանի տնակ կայ, պահականոցն անց կնց,
թեքուիք ձախ, ուղղակի առջևդ կը անկուի մի փայ-
տէ տուն, որտեղ հիմի բնակւում է էն կար անող կի-
նը, որ մի ժամանակ ապրում էր սենսթի օրէր (ա-
ւագ) սեկետարի¹⁾ հետ: Կար անող կնոջ մօտ չը մըտ-
նես, նրան անց կացար թէ չէ, երկրորդ քարէ տունն
է. հէնց էդ տունը նրանն է. էստեղ է բնակւում նա
ինքը — հարսնացուն — Ագաֆեա Տիխոնովնա:

Կօչկարեօլ: Լա՛ւ, լա՛ւ, ես հիմա ինքս ամէն
բան գլուխ կը բերեմ. դու թող, գնա — մենք էլ քեզա-
նից կարիք չունինք:

Ֆեկլա: Ո՞նց թէ: Ձը լինի՞ դու ինքդ ես ուզում
պսակը գլուխ բերել:

Կօչկարեօլ: Ի՛նքս, ի՛նքս. միայն խնդրեմ՝ դու էլ
մի խառնուի:

Ֆեկլա: Ա՛յ անամօթ: Աղջիկ մարդի տալն ի՞նչ
տղամարդի գործ է: Ձեռք քաշիր, եղբայր:

Կօչկարեօլ: Գնա՛, գնա՛: Գլուխդ ոչինչ չի մտնում,
մի խառնուի: Ամեն մարդ թող իր գործին կենայ¹⁾,
քաշուի՛ր, կորի՛ր:

Ֆեկլա: Անխիդ՛, անաստուած. էնքան լինի՛,

¹⁾ Աղաւաղուածը սեկրետար (ատենադպիր) խօսքի:

¹⁾ Բնագրում ռուսական տառն է. „Знай сверчокъ свой шестокъ“.

մարդի բերանի հացը կտրես: Էնպէս կեցնոտ գործի մէջ քիթ է խցկում: Եթէ ես իմանայի, ոչինչ էլ չէի պատմիլ: (Բարկացած դուրս է դնում):

ՏԵՍԻՂ ԺԱ.

Պողկալեօսին և Կօշկարեօլ

Կօշկարեօլ: Դէհ, եղբայր, գնանք, այս գործը յետաձգել չի կարելի:

Պողկալեօսին: Ախար, դեռ ոչինչ չը կայ. ես դեռ հէնց էնպէս... միմիայն մտածում էի:

Կօշկարեօլ: Ոչինչ, դատարկ բան: Միայն թէ դու չամաչես, չը քաշուիս, ես քեզ այնպէս պսակեմ, որ ինքդ էլ չը հասկանաս: Մենք, իսկոյն և իսկ, կերթանք հարսնացուի մօտ և դու կտեսնես, թէ ամեն բան ձեռաց ի՞նչպէս գլուխ կը գայ:

Պողկալեօսին: Ա՛ն քեզ տրաքոց: Իսկոյն և իսկ հա՛:

Կօշկարեօլ: Ի՞նչ կայ, եղբայր, ընչի՞ յետաձգենք: Ինքդ դատիր, թէ ի՞նչ հարումն ես, ի՞նչ է քո դրութիւնը, որ կին չունիս: Լաւ անտղիր քո սենեակը՝ ի՞նչ օրումն է. այստեղ՝ անսրբել կօշիկ է ընկած, այնտեղ՝ լուացարանն է, սեղանիդ վրայ բեռնով թաժբաքոց է ցրիւ անցած, իսկ ինքդ արջի նման չչայ ես մտել ու ողջ օրը մի կողքի փռում:

Պողկալեօսին: Այդ մէկն ուղիղ է. ինձ յայտնի է, որ իմ տանս կարգ ու կանոն չը կայ:

Կօշկարեօլ: Իսկ երբ կին կունենաս, դու ինքդ այն ժամանակը չես ձանաչիլ քո տունդ. այս տեղ՝ բազմոցը կը լինի գրուած, այնտեղ՝ շնիկը, վանդակում՝ երգիչ թռչնիկը (чижикиъ) կը լինի կախուած, ձեռագործը մի կողմ... Հիմա երեւակայիր՝ ձրուած ես բազմոցի

վրայ, մէկ էլ՝ կողքդ կտրեց մի ջահէլիկ կին, մի սիրունիկ՝ իր պատիկ ու փափրիկ ձեռքով սկսեց քեզ... 2

Պողկալեօսին: Ա՛յ, սատանէն տանի. մարդ երբ մտածում է էդ փոքրիկ ձեռների մասին... տեղն ու տեղը կա՞ծը քեզ օրինակ:

Կօշկարեօլ: Դեռ քո տեղ ես: Բո կարծիքով՝ նրանցը միայն ձեռքերն են... Նրանք, եղբայր, ունին... է՛հ, ի՞նչ եմ ասում, սատանան գիտէ, թէ նրանք ի՞նչ ու ընչե՞ր չունին:

Պողկալեօսին: Մեղքս ի՞նչ թագցնեմ, հոգիս փռուորում է, եթէ կողքիս մի գեղեցկուհի է նստած լինում:

Կօշկարեօլ: Տեսնո՞ւմ ես, կտուցդ քաղցրացաւ: Հիմի մնում է, որ գործը կարգի դնենք: Դու ո՞չնչի հոգս մի քաշիլ: Պսակաճաշ է, թէ ի՞նչ է, այդ բոլորն ես կանեմ... Շամպանիոյ գինին մի դիւժինից պակաս՝ ուղես, չուգես, եղբայր, անկարելի է: Կէս դիւժին մազերը, նմանապէս, անհրաժեշտ է: Հարսնացուն, երևի, բեռներով հօրաքոյր — մօրաքոյրներ ու սանամայրեր կունենայ. նրանք կատակ անել չեն սիրում: Իսկ Բէյնի գինին՝ — է՛հ, քարն իր գլուխը, պէտք չէ. լաւ չեմ ասում: Իսկ ճաշի պատրաստութեան համար՝ ես աչքիս առջև ունիմ մի պալատական սեղանապետ (օֆիցիանտ). անպիտանն այնպէս կուտացնի, կը տկզացնի, որ տեղիցը շարժուել չես կարող:

Պողկալեօսին: Խիղճ ունեցիր. դու էնպէս ես տաք տաք կպել, կարծես ուղիղ հարսանիքը դրանն է:

Կօշկարեօլ: Եւ ընչի՞ չը լինի: Ընչի՞ յետաձգենք: Չէ՞ որ դու ինքդ համաձայն ես:

Պողկալեօսին: Ե՞ս...: Ո՛չ, ո՛չ... Ես դեռ այնքան էլ համաձայն չեմ:

Կօչկարեօյ: Ա՛ն քեզ տրարոց: Դու չէիր, որ այս բոպէին համաձայնութիւնդ յայտնեցիր:

Պօղկալեօսին: Ես միայն ասացի, որ վատ չէր լինի:

Կօչկարեօյ: Աստուածդ միտդ բեր, եղբայր, մենք ամեն բան, համարեն... Եւ ի՞նչ է. մի՞թէ ամուսնական կեանքը քեզ դուր չի գալիս:

Պօղկալեօսին: Ո՛չ, դուր է գալիս:

Կօչկարեօյ: Ուրեմն էլ ի՞նչ. ի՞նչն է արգելքը:

Պօղկալեօսին: Արգելք ոչինչ չը կայ: Բայց մի փոքր խորթ բան է, որ...

Կօչկարեօյ: Ի՞նչ խորթութիւն կայ:

Պօղկալեօսին: Ի՞նչպէս թէ խորթ չէ. մինչև օրս կին չունէի և հիմա յանկարծ՝ կնոջ տէր...

Կօչկարեօյ: Դէ՛հ... դէ՛հ, ամօթ չէ՞ քեզ համար: Ո՛չ ես տեսնում եմ, որ քեզ հետ հարկաւոր է լուրջ խօսել: Ես հետդ խօսելու եմ պարզութեամբ՝ ինչպէս հայրը որդու հետ: Հապա նայիր, ուշադրութեամբ վրադ նայի՛ր, օրինակ՝ ինչպէս հիմի ինձ ես նայում: Հիմա ասան, հիմա դու ի՞նչ ես:—Ոչինչ: Նշանակութիւնդ կորցրած մի ծառի կոճղ: Ախր դու հիմա ընչի՞ համար ես ապրում: Հայելուն մտիկ տուր, ի՞նչ ես տեսնում: Մի դմբօ ու յիմար պատկեր, ուրիշ ոչինչ: Այժմ երեակայի՛ր՝ չորս կողմդ երեխայք են շարուած, երկուսը, կամ երեքը չըկարծես. կարող է պատահել՝ վիցը միասին, և բոլորը՝ միջիցն երկու կէս արած, կարմիր խնձորի պէս քեզ նման ¹⁾: Այսօր դու մի հասիկ ես, նախօրն՝ սովորական ես, էրպիկիտօր ես, կամ ինչ որ մեծաւոր ես, Աստուած գիտէ, թէ ի՞նչ ես, իսկ այն ժամանակը՝ մէկ

¹⁾ Բնադրում աստիական աստածքն է. նման ինչպէս երկու կաթիլ ջուր: (Какъ двѣ капли воды.)

Երեակայի՛ր՝ շուրջդ մանր-մանր էրպիկիտօրներ, չարաձճիկներ՝ միւս կողմից էլ՝ մի սատանի ձագ թաթիկը կը մեկնի, մօրուքը թափէ թափ կըտայ. իսկ դու միայն կսկսես շան նման՝ հափ, հափ, հափ: Հիմա ինքդ ասան՝ սրանից լաւ ի՞նչ կայ:

Պօղկալեօսին: Ախր չեն իմանում էդ երեխայքն ի՞նչ չարերն են, ի՞նչ պէճերն են, ամեն բան կը փչացնեն, թղթերը ցրու կըտան:

Կօչկարեօյ: Թո՛ղ շարութիւն անեն, բանն այս է, որ բոլորը քեզ են նման:—Ա՛յ լազաթը:

Պօղկալեօսին: Ի՛րաւ, որ շատ ծիծաղելի է. ինքը մի մատն երեխայ, մի ճղճղան լակոտ, էն էլ քեզ է նըմանում:

Կօչկարեօյ: Ի՛ հարկէ ծիծաղելի է: Դէ՛հ, ուրեմն, գնանք:

Պօղկալեօսին: Ի՞նչ արած, գնանք:

Կօչկարեօյ: Է՛յ, Ստեփան, շուտով քո աղայի շոքերը քէք, թող հաղնի:

Պօղկալեօսին: (Նայիլու գնաց հարմուկով): Ես կարծում եմ, այնու ամենայնիւ, որ հարկաւոր է սպիտակ քաճկոն հագնել:

Կօչկարեօյ: Դատարկ բան, միկնոյն է:

Պօղկալեօսին: (Օճիքը կապելով): Անպիտան լուսչարարուհի, ի՞նչպէս վատ է օսլայել օճիքս, ամենևին ուղիղ չի ձգւում: Դու էն կնոջը կասես, Ստեփան, որ եթէ յիմարն իմ փոխնորդներս էսպէս կարթուկէ, ես ուրիշին կըվարձեմ: Նա, երևի, սիրաբանութիւններով է պարապած և ոչ թէ փոխնորդներ յղկելով:

Կօչկարեօյ: Դէ՛, շուտ, եղբայր, քանի՛ մուլ անես:

Պօղկալեօսին: Իսկոյն, իսկոյն: (Ֆրակը հարմում, նստում է): Լսիր ինձ, Իլիա Ծօմիչ. գիտես ինչ. արի՛, դու ինքդ գնան:

Կօչկարեօլ: Ա՛ն քեզ բան: Գժուեցի՛ր ինչ է: Ե՞ս
գնամ: Մեզանից ո՞վ է պսակուողը՝ ե՞ս՝ թէ դու:

Պօղկալեօսին: Ուղիղն ասած՝ սիրտս չի քաշում.
արի՛ էգոցուան թողնենք:

Կօչկարեօլ: Հիմա քո գլխումը խելքի նշոյլ կա՞յ.
հիմա դու ախմար չե՞ս: Բոլորովին պատրաստ տընկ-
ուած ես և յանկարծ՝ հարկաւոր չի: Խնդրեմ ասես՝ խո-
զի գլուխ չե՞ս, անպէտք ու անազնիւ չե՞ն հիմա դու:

Պօղկալեօսին: Էլ ընչի՞ ես հայհոյում, մեղքս ի՞նչ
է, քեզ ի՞նչ եմ արել:

Կօչկարեօլ: Յիմար, դդմազլուի յիմար, տեղիցը
վեր կենողն էս խօսքերը քեզ կասի: Տխմար, կատա-
րեալ ախմար, թէկուզ և էքսպեդիտոր: Ախար, ես ընչի՞
համար եմ չարչարում:—Քո օգտի համար: Ախար բերա-
նիցդ պատառը դուրս կը քաշեն: Վայր է ընկել անիծածն
անկին, անընտանիք: Ասա, խնդրեմ, ընչի՞ ես նման:
Անպիտան ես, անպիտան, փալաս ես, փալաս: Ի՞նչ ա-
նեմ, բերանս ուրիշ խօսք է գալիս, բայց վայել չէ:
Գլխիդ լաչակ է, կինարմատից էլ վատթար ես:

Պօղկալեօսին: Դու ինքդ էլ մի բարի պտուղ չես:
(կիսածայն) գլխիդ մազաչափ խելք կա՞յ. ստրուկ ծառան
առջևը կանգնած, ինքը նրա մօտ հայհոյանք է թա-
փում՝ էն էլ ի՞նչ խօսքերով: Ուրիշ տեղ չը գտաւ բե-
րանը ցրիւ տալու:

Կօչկարեօլ: Ա՛սա, խնդրեմ, ի՞նչպէս չըհայհոյեմ
քեզ: Ո՞վ կարող է քեզ չը հայհոյել, ո՞վ կը համբերի,
որ չը հայհոյի: Օրինաւոր մարդի պէս վճռեց ամուս-
նանալ, լսեց խելացի խօսքը, և յանկարծ, գլուխն ի՞նչ
քամի մտաւ՝ ոնց որ գիժ հաց կերած մարդ: Անտաշ
քօթուկ...:

Պօղկալեօսին: Հերիք է, գալիս եմ. ի՞նչ ես ձայնդ
աշխարհովը մէկ արել:

Կօչկարեօլ: Գալիս եմ: Իհարկէ, պիտի գաս, չե-
կած՝ ի՞նչ պիտի անես: (Ստեփանին) Սրա գտակն ու վե-
րարկուն բեր:

Պօղկալեօսին: (դրան մէջ տեղը). Տարօրինակ մարդ
է սա... հետը վեր ու նիստ անել չի կարելի. յանկարծ՝
տեղի անտեղի կսկսի խայտառակել. վարուել ամենեկին
չի հասկանում:

Կօչկարեօլ: Իհարկէ, հիմա էլ չեմ հայհոյի:
(Երկուսով գնում են:)

ՏԵՄԻՆ ԺԲ.

Սենեակ Ա.գաճեա Տիխոնովնայի ճանր:

Ագաճեա Տիխոնովնա: Խաղաթղթերով վիճակ է բաց
անում. կողքից նայում է իր հօրաքոյր Արինա Պանտելէյմոնով-
նան:

Ագաճեա Տիխոնովնա: Էլի, հօրաքոյր, ճանապարհ
բացուեց. մի ինչ որ քարփիճի (աղիւս) թագաւոր ըն-
կել է քամակիցն ու ձեռք չի քաշում... արտասո՛ւնք...
սիրահարական նամակ... ձախ կողմից՝ խաչի թագաւորն
է բան ու գործը թողած՝ մէջ խառնուում, բայց կպալը
կտրած մի կին արգելում է:

Արինա Պանտելէյմոնովնա: Քո խելքովը՝ խաչի թա-
գաւորն ո՞վ կը լինի:

Ագաճեա Տիխոնովնա: Չը գիտեմ:

Արինա Պանտելէյմոնովնա: Իսկ ես գիտեմ:

Ագաճեա Տիխոնովնա: Ո՞վ է:

Արինա Պանտելէյմոնովնա: Ալէքսէյ Դիմիտրովիչ
Ստարիկովը, էն պատուական վաճառականը, որ՝ մա-
հուտ ծախողներին շարքումն առուտուր ունի:

Ագաճեա Տիխոնովնա: Չէ, երևում է, որ նա չէ,
ընչով կուզես՝ մարճ կը գամ, որ նա չէ:

Արինա Պանսեյեյմոնովնա: Մի հակառակիլ, Ագաֆեա Տիխոնովնա, չէկ մազաւորը նա է: Էլ ուրիշ լաւ չի թագաւոր չըկայ:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Հէնց էդ է՛ որ չէ, էստեղ լաւ չի թագաւորը նշանակում է ազնուական: Վաճառականն ո՛վ, լաւ չի թագաւորն ո՛վ. եօթն օրէն ճամպագ իրարից հետու են:

Արինա Պանսեյեյմոնովնա: Ա՛խ, Ագաֆեա Տիխոնովնա, դու էդպէս հօ չէիր խօսիլ, թէ որ քո լուսահոգի հայրդ՝ Տիխոն Պանսեյեյմոնովիչը կենդանի լինէր: Մի օր կար՛ լսի բաժինը հինգ եղբայրը (ձեռքը) վրայ էր բերում սեղանին թրխկացնում ու գոռում. «Թքեմ ես, ասում էր, էն մարդու երեսին, որ ամօթ կը համարի վաճառական դառնալը. բոլորովին, ասում էր, ես իմ աղջկանս գնդապետի չեմ տալ: Ուրիշները թող էդ բանն անեն: Իմ աղիս էլ, ասում էր, ծառայութիւնի չեմ տալ: Ի՞նչ է որ, ասում էր՝ մթթէ վաճառականն էլ, ուրիշների պէս թագաւորին չի ծառայում:» Ասում էր ու հինգ մատը բռունցք արած՝ սեղանին թրքխկ. իսկ նրա ամէն մի ձեռը մի մին ջրի բարդա՞ 1). սարսափ էր բռնում: Ուղիղը որ խօսենք՝ նա էր, որ հանգուցեալ մօրդ կորկոտն եփեց, շաքարի պէս հալցրեց, թէ չէ լուսահոգին դեռ շատ երկար կապրէր:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Էդ է հօ, որ ես էլ էնպէս կատաղած մարդ ունենայի: Ո՛չ մի ժամանակ ես վաճառականի չեմ գնալ:

Արինա Պանսեյեյմոնովնա: Ալեքսէյ Դիմիտրիեւիչը հօ էնպէս մարդ չի:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Չեմ ուզում, չեմ ուզում: Մէկ էլ նրա մօրուքը: Ուտելու կերակուրը մօրուքիցը

1) Բնագրումը՝ դոյլ, вед. 0.

ծլծլալով թափւում է: Ո՛չ, ո՛չ, չեմ ուզում:

Արինա Պանսեյեյմոնովնա: Ախար, լաւ ազնուորդին որ տեղ ես ճարում. փողոցներումը հօ չեն թափուում:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Ֆեկլա Իվանովնա կըճարի, նա ինձ խօսք է տուել մի ազնուական գտնի, որ հատը չը լինի:

Արինա Պանսեյեյմոնովնա: Բո Ֆեկլա Իվանովնա, աչքիս լոյս, տեղն ու տեղը ստախօս է:

ՏԵՍԻՆ ԺԳ.

Նոյնի եւ Ֆեկլա:

Ֆեկլա: Չէ, Արինա պանսեյեյմոնովնա, գո՛ւր ես բամբասանք անում. հոգուդ մեղք անում:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Ֆեկլա Իվանովնա է հօ: Դէ՛հ ասա, խօսի՛ր, պատմի՛ր: Ունի՛ս:

Ֆեկլա: Ունի՛մ, ունի՛մ, բայց ախար թող մի փոքր շունչ քաշենք, հոգիս դուրս է եկել: Բո գործի համար՝ տուն չեմ թողել, ոտնատակ եմ տուել, կանցկեարներում ու մինիստորներում եմ թրև եկել, պահապանների տնակներին եմ թինկը տուել, մնացել... գիտես, մէքա՛ Ասարձու անուենովնա եմ երզում ուտում, քիչ մնաց՝ ինձ զնգսում էին: Աֆերովներին տնաւորացնող պառաւը կպել էր ու պոկ չէր գալիս. «Ա՛յ դու էսպէս ու էնպէս, ասում էր, դնա՛ քո թաղը ճանաչի՛ր, ի՞նչ ես ուրիշի հացը յափշտակում» Օ՛, եթէ իմանա՛ ի՞նչ վեացուներ եմ պատրաստել քեզ համար, աշխարհի ստեղծելուց մինչև օրս, մինչև վերջն էլ դեռ էդպէսները ո՛չ եղել են, ո՛չ կըլինին: Օրն էսօր՝ ուրիշներն էլ պիտի գան: Ես շտապեցի, տուն ընկայ, որ քեզ իմաց տամ:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Ի՞նչ, ի՞նչ, հէնց էսօր: Հոգիս, Ֆեկլա Իվանովնա ես վախենում եմ:

Ֆեկլա: Երկիւղ էլ մի քաշիլ, մէրս, աշխարհքս է էսպէս. կը գան, կը տնտղեն—ուրիշ ոչինչ: Իու ինքզ էլ նրանց կը տնտղես, չես հաւանիլ՝ կը թողան, կեբ-թան:

Արինա Պանսեյիմնովնա: Յոյս ունիմ, որ լաւե-րի գլուխները կը լինիս, իւղ քսել, մեզ քաշել:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Շատուոր են, քանի՜ հոգի կը լինեն:

Ֆեկլա: Մի վեց հոգի կան:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: (ձե՛ն արծակիով). Ա՛խ:

Ֆեկլա: Ի՞նչ վեր թուար, մէրս, ընտրելը շատ լաւ է. մէկը չի յարմարուիլ, մէկէլը ձեռք կը տայ:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Ո՞վ են, ի՞նչ են, ազնուա-կաններ են:

Ֆեկլա: Բոլորն էլ ընտրովի ազնուականներ, դեռ մինչև օրս դրանց հատը չի եղած:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Ախար ընչե՞ր են, ի՞նչպէս-նեք են:

Ֆեկլա: Բոլորն էլ ընտիր ընտիր, լաւ լաւ, շախ ու շուխով: Առաջինը՝ Բաղդասար Բաղդասարովիչ Ժե-ւակինը, ի՞նչ պատուական մարդ, ինքը ծովի վրայ էր ծառայում. վրոզ չափած ձեւած է: Նա ասում է՝ որ իր հարմանցուն պիտի լինի տուուզ, ջանաթաթախ, նա ինքը չմքած մրկածներին չի սիրում: Իսկ Իվան Պաւ-լովիչը, որ էղիկուսոր է (էղիկուսոր) մի էնպէս երեւե-լի, բոյով բուսաթով, հաստ ու պինդ տղամարդ է, որ ոչ ոք չի համարձակուիլ մօտ գնալ: Էնպէս է վրաս գտում. —«Ի՞նչ ես գլխիցդ դատարկ—դատարկ դուրս տալիս, ասում է, դու ինձ ճակատէ ճակատ փա-աշկարայ ասա՛ կն աղջիկն ինչքան շարժական ու անշարժ կայք ու կալուածք ունի»:—Էսքան ու էնքան, իմ պարսն» ա-սում եմ:—«Մուտ ես ասում, շան աղջիկ»: Էս քիչ է՝

ետեկից մի էնպէս խօսք էլ կպցրեց, որ ամօթ է քեզ մօտ բերանից բաց թողալը: Ձեռաց գլխի ընկայ. հա, նա երեւելի աղայ մարդ պէտք է լինի:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Էլ ուրիշ ո՞վ:

Ֆեկլա: Մէկն էլ՝ Նիկանօր Իվանովիչ Անուչկինը: Օ՛հ, սա մի քաղցրն է, քաղաքավարին է, պոչները տեղն ու տեղը մորի է, այ պատուական մարդ: «Հարկաւոր է, ա-սում է, որ իմ հարմանցուն սիրուն լինի, ուսում առած, Ֆրանգսզավար խօսիլ իմանայ»: Հա. հա, շատ խելք ու խրատով մարդ է, Լեմսի արիւն կայ մէջը, ոտնե-րը մանր մանր, ինքը բարակ, շիմշամ:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Չէ, ես էդպէս ըարեկամ-ներին... ո՛չ... խելքումս չեն նստում...:

Ֆեկլա: Թէ որ հաստ ու պինդն ես ձեզում՝ Իվան Պաւլովիչին ան: Նրանից լաւը չես ճարիլ: Իրա դէմ խօսք չունիմ՝ մարդն աղայ է՝ որ կայ, տղամարդ է, որ դորս դու պատուիրեցեր. էս դանովը տուն չի մըտ-նիլ:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Ինքը քանի տարեկան է:

Ֆեկլա: Չանէլ մարդ է, յիսուն տարեկան կայ... ո՛չ, ո՛չ, յիսուն գեռ չի լինիլ:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Ազգանունն ի՞նչ է:

Ֆեկլա: Նրա ազգն է Իվան Պաւլովիչ Եաիչնիցա (Չուաձեղեանց):

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Էդպէս է ազգանունը:

Ֆեկլա: Հա, էդպէս է:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Յիսուս ու Քրիստոս. էդ-պէս անգ կը լինի: Հիմի ես որ նրան առնեմ, իմ անու-նըս պիտի լինի Ագաֆեա Տիխոնովնա Չուաձեղեանց: Էդպէս բան կը լինի:

Ֆեկլա: Է՛ Է՛ Է՛, մէրիկս, Ռուսաստանումն էնպէս ազգեր կան, որ եթէ լես, կը թքես, կը խաչակնքես:

ու երեսդ շուռ կըտաս: Ի՞նչ ֆլաս, եթէ դրա ազգա-
նունը չես հաւանում, առ Բաղդասար Բաղդասարովիչ
ժեւակիրնն, պատուական փեսացու է:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Ի՞նչպէս մազեր ունի:

Ֆեկլա: Կաւ մազեր ունի:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Դի՞թը՞:

Ֆեկլա: Ըըը... քիթն էլ լաւն է, ամեն բան տե-
ղին է. ինքն էլ հիանալի մարդ է: Էս մի բանը մի-
այն թող սրտիդ չառնի, տունը որ մտնես՝ ոչ կահ կա-
բասիք, ոչ կարգ ու սարք: Կայ, չըկայ՝ մի չիբուխից
աւել ոչինչ չըկայ:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Է՛լի ս՛վ կայ:

Ֆեկլա: Ակիրնֆ Ստեփանովիչ Պանտելէյմոնովը,
չնոմնիկ է (աստիճանաւոր) տիտուլարնի սովէտնիկ է.
ինքը մի քիչ կակազ է, բայց շատ պարկեշտ, արու-
սով է:

Արիւնա Պանտելէյմոնովնա: Դու էլ մի գլուխ կը-
ցել ես՝ չնոմնիկ ու չնոմնիկ. դու ինձ էսքանն ասա՝
կոնձիլ սիբում է՞, թէ չէ՞:

Ֆեկլա: Հա, խմում է, չեմ հակառակում՝ խմում է:
Ինչ կայ որ. մարդը տիտուլարնի սովէտնիկ է: Բայց թէ
իմանաս՝ ինչ տազ արած, ինչ անշառ. ապրշում է,
ապրշում:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Չէ, չէ, ես չեմ ցանկանալ,
որ իմ մարդս կոնձարան լինի:

Ֆեկլա: Կամքը քոնն է, մէրիկս, մէկին չես ու-
զում՝ մէկէլին առ: Բայց, դէ, ֆլասն ինչ, եթէ վախտ
վախտ մի բաժակ աւելի խմի. ողջ շաբաթը հօ հարբած
չի լինում, օր կըպատահի՞ լուրջ էլ կըլինի:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Է՛լի ս՛վ կայ:

Ֆեկլա: Մէկն էլ կայ, բայց էնպէսն է... ըըը...
էհ, տէրն իր հետ: Միւսնեքն աւելի մաքուր կարող

են լինիլ:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Ախար ս՛վ է, ի՞նչ մարդ է:

Ֆեկլա: Միբոս չի բաշում էն մարդի վրայ խօսք
ու զրուց անիլը: Ասենք՝ ինքը նադօրնի սովէտնիկ է, օ-
ձիքի վրայ զառեր ու աստղեր էլ ունի, բայց մինչև
տանիցը դուրս կը հանես, հոգեհան կը լինիս, շատ
ծանր ու դանդաղն է:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Է՛լի ս՛վ կայ: Սրանք բոլո-
րը հինգ են, իսկ դու ասացիր վեց:

Ֆեկլա: Հերիք չէն: Տեսնում ես, ոնց սիրտդ կը-
բաղ ընկաւ. սկզբումը քիչ մնաց՝ երկիւղից գողդ բը-
նում էր:

Արիւնա Պանտելէյմոնովնա: Է՛ն, ի՞նչ դուրս կը գայ
էդ քու ազնւորդիքներից. դրուստն ասած՝ վեցը մի
առուտրական չաժեն:

Ֆեկլա: Չէ, Արիւնա Պանտելէյմոնովնա. մի ասէք,
ազնուականի պատիւն ուրիշ է:

Արիւնա Պանտելէյմոնովնա: Պատիւս սրն է, հրէ,
Ալէքսէյ Գիմիտրիեւիչը սամուր մուշաակը հագնում է
ու խղաղը (սահնակ) թոցնում:

Ֆեկլա: Բայց, ախար, ազնուականն ապալեմն ու-
սերին, քո առուտրականի առաջը կըկտրի ու կասի.—
«Է՛յ, դուքանչի, ճամփից դուրս արի» կամ թէ՛ «Է՛յ,
դուքանչի, ցոյց տուր ինձ ունեցածդ ամենից թանգա-
զին մախմուրը»: Իսկ քո առուտուրականը՝ թէ. «հա-
մեցէք աղայ».— «Գտակդ վեր կալ, անքաղաքավարի».
կըգոռայ վրէն ազնուականը:

Արիւնա Պանտելէյմոնովնա: Իսկ առուտուրականը
ուզենայ՝ մահուտ չի տալ: Մէկ էլ՝ ընը՝ էս քո ազնւոր-
դին կը մնայ տկուր, միսը բաց, տանից չի կարող
դուրս գալ:

Ֆեկլա: Ազնուականն էլ թուրը կըբաշի ու առու-

72x7-92

տուրականին կտոր կտոր կանի:

Արիևա Պանսեյիմոնովնա: Առուտուրականն էլ կերթայ պոլիցին զանգատ կանի:

Ֆեկլա: Ազնուականն էլ սենսիտորին (սենսատոր) կը գնայ զանգատ:

Արիևա Պանսեյիմոնովնա: Առուտուրականն էլ զուբրնաթին:

Ֆեկլա: Ազնուորդին էլ...

Արիևա Պանսեյիմոնովնա: Սուտ է, սուտ ես ասում. գուբրնաթը սենսիտորից մեծ է: Սրան տես, պարծենում է իր ազնուականովը. տեղն ընկած վախար՝ քո ազնուականը գլուխն օխտը գազ կուսցնում է... (Լսում է զրան զանգակի ձայնը): Կարծես զրան զանգակը քաշում են:

Ֆեկլա: Վայ, վայ, նրանք են:

Արիևա Պանսեյիմոնովնա: Նրանք ո՞վ:

Ֆեկլա: Նրանք... փեսացուներից մէկն ու մէկը:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: (ձեռք է արձակում). Ա՛խ:

Արիևա Պանսեյիմոնովնա: Բարեխօս կացէք, երկընքի սրբեր, անարժան մեղաւորներին: Սենեակը բոլորովին կարգի չի բերած, ածած թափած է: (Շտապով ժողովում է սեղանի վրայի թափուածներն եւ սենեակի մէջ դէս ու դէն է վազվզում): Ա՛խ, սեղանի ծածկոցը բոլորովին կեղտոտ մնջոտ է: Դու՛նեաշկան, Դու՛նեաշկան: (Գունեաշկան գալիս է): Շո՛ւտ, իտակ սփռոց բեր: (Սփռոցը ցած է քաշում ու սենեակում տարբերում):

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Ա՛խ, հօրաքոյր, ի՛նչպէս անեմ. համարեան, շապկանց եմ:

Արիևա Պանսեյիմոնովնա: Վազիք, գնա շուտ հագնուիք: (Շփոթուած դէս ու դէն է ընկնում սենեակում: Գունեաշկան բերում է սփռոցը: Գրան զանգակը տալիս են): Շտապի՛ր, ասա՛—«Իսկոյն»: (Գունեաշկան հեռուից ձայն է տալիս).—«Իսկոյն»:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Ա՛խար, հօրաքոյր, շո՛րս արթուեա՞ծ չի:

Արիևա Պանսեյիմոնովնա: Տէր ողորմած Աստուած, դու հասիր: Ուրիշը հագիր:

Ֆեկլա: (Երս վազելով): Ընչի՞ չէք դուք գալիս: Շո՛ւտ, հոգիս, Ագաֆեա Տիխոնովնա: (Լսում է զանգակի ձայնը): Ա՛խար, մարդն էսքան ժամանակ սպասում է:

Արիևա Պանսեյիմոնովնա: Դու՛նեաշկան, ներս կանչիր. խնդրիր, թող նստի: (Գունեաշկան վազում է հաշտը եւ դուռը բաց անում: Լսում են ձայներ):—Տանն է:—Տանն է, համեցէք սենեակը: (Բոլորեքեան մեծ հետաքրքրութեամբ աշխատում են բանալիի ծակից ներս նայելու): Ագաֆեա Տիխոնովնա (ձշում է): Ա՛խ, ի՛նչ հաստ մարդ է:

Ֆեկլա: Գալիս է, գալիս: (Բոլորեքեան միանգամից ներս են թափում):

ՏԵՍԻՂ ԺԴ.

Իվան Պաւլովիչ Եսիչնիցա եւ Դու՛նեաշկա:

Դու՛նեաշկա: Էստեղ սպասեցէք: (Գնում է):

Եսիչնիցա, Ոչինչ, սպասելը կսպասենք, բայց չիցէ թէ ուշանամ. մի բոպէով միայն դուքս եկայ զկարտամենտից: Յանկարծ գեներալն խեղճին կրփչի ու կհարցնի.—«Ո՛ւր է եզրկուտորը»—«Գնացել է հարսնացու տընդելու»... Մէկ էլ՝ այնպիսի մի հարսնացու կըտայ... Բայց մի անգամ էլ բաժինքի ցուցակն աչքի տակով անց կացնէի: (Կարդում է): «Երկյարկանի քարէ տուն»,... (աչքերը բարձրացնում է եւ սենեակը տնտղում): Կայ: (Շարունակում է կարդալ) «Երկու ֆիդել. մէկի հիմքը քար, միւսը փայտից...» Է՛հ, փայտէ ֆիդելը վատն է երևում: Մի բաց կառք, փորուածքներով զարդարուած. երկու ձիով սահնակ՝ երկու մեծ ու փոքր գորգեր հեաը»:

կարելի է այնպէս ներս են, որ կտարակել շարտելու են պէտք: Իսկ պատուը հաւատացնում էր, թէ ամենապատուականն են: Թող այդպէս լինի: «Երկու գիւժին արծաթէ գգալ...» Անտարակոյս տան համար արծաթէ գգալները կարեւոր բաներ են: «Երկու մուշտակ աղուէսի մորթուց...» Հը՛մա: «Չորս մեծ և երկու փոքր փետուրի բարձ» (շրժունքները բազմանշանակ սեղմում է): «Վեց զոյգ մետաքսի և վեց զոյգ չիթի շոր, երկու կանացի գիշերային կրկնոց (կապոս,) երկու...» Է՛հ, այս մի տողը դատարկ բան է: «Փոխնորդներ, անձեռոցիկներ...» Աղջկայ կամքն է, ուզում է այս, թող լինի: Յամենայն դէպս, այս ամէնը հարկաւոր է մի առ մի ստուգել: Այսօր կըխոստանան և՛ տուն, և՛ կառքեր, բայց պսակուեցիր թէ ոչ, տեղը կը մնան բարձ ու անկողին: (Լըսում է զանգակի ձայն: Գունեաշէն սենեակի միջով քրտամասած վաղում է, դուռը բանում: Լսում են ձայներ: Տա՛նն է:—Տանն է):

ՏԵՍԻԼ ԺԵ.

Իգան Պաւլովիչ և Անուշկին:

Դաւենազկա: Էստեղ սպասեցէք: Հիմա դուրս կը գան: (Գնում է: Անուշկինն ու Եսիշնիցան միմեանց ողջունում են):
 Եսիշնիցա: Բարե՛ ձեզ:
 Անուշկին: Արդեօք տանս գեղեցկուհի տանտիկնոջ հօր հէ՛տ պատիւ ունիմ խօսելու:
 Եսիշնիցա: Ո՛չ բոլորովին: Ես հայր չեմ: Երեխաներ անգամ չունիմ:
 Անուշկին: Ա՛խ, ներեցէք, խնդրեմ:
 Եսիշնիցա: (Առանձին): Այս մարդի գէ՛մքի գծագրութիւնն ինձ փոքր ինչ կասկածելի է թուում. կարծես, գա էլ նոյն գործի համար է եկել, ինչ որ ես: (Քարձր): Դուք, երեի, այս տանտիկնոջ հետ կարեւոր գործ ունիք:

Անուշկին: Ո՛չ, ի՞նչ գործ... ոչինչ կարեւոր գործ, հէնց այնպէս, դուրս էի եկել զրօսնելու և ներս մտայ: Եսիշնիցա: (Առանձին): Սուտ է, շատ սուտ է. զրօսնելու էր դնացել: Անիծուածը պսակուեցու միտք ունի: (Լսում է զանգակի ձայն: Գունեաշէն սենեակի միջով վաղում է դուռը բանալու: Հաշտից ձայներ են լսում: Տա՛նն է:—Տա՛նն է):

ՏԵՍԻԼ ԺԶ.

Յայ՛ և Ժեա՛կին (Դաւենազկի և Եսիշնիցայի):

Ժեա՛կին: (Գունեաշէն): Խնդրեմ, սիրելի՛ս, սրբիւր շորերս... փողոցում վրաս գլուխս բոլորովին փոշոտուեց: Խնդրեմ այդ փետուրը վերցնես: (Շքջւում է): Ա՛յդպէս: Շնորհակալ եմ, հողեակա: Նայիր, կարծես՝ մի սարդ բարձրանում է վրայովս: Իսկ ետեի կողմից փէշերքի վրայ ոչինչ չըկայ: Շնորհակալ եմ, սիրելի՛ս: Ա՛յ, այստեղ էլ, կարծես: (Չորով ուղղում է Զրակի ձեւը և աչի տակով նաում է Անուշկինին և Իգան Պաւլովիչին): Գիտե՛ս՝ Ինգլիզի մահուտ է: Օ՛հ, որքան դիմացկուն է. 95 թուին՝ երբ մեր էսկադրը (նաւախումը) Սիկիլիայումն էր, միգան ¹⁾ ժամանակս եմ էս մահուտը գնել և մունդիր կարել առել: 801 թուին Պաւլ Պետրովիչի օրով՝ ես լէյտինանտ ²⁾ դարձայ: Էս մահուտը բոլորովին նոր էր: 814 թուին ես ճանապարհորդեցի աշխարհի շուրջը. այն ժամանակ միայն մունդիրս կարերի բուրդը փոքր ինչ սկսեց թափուել: 815 թուին պաշտօնաթող եղայ և նոր շուտ տուի: Տառը տարի է՝ հազում եմ և դեռ համարեան, նոր է: Շնորհակալ եմ, հողեակա... ըրը՛... իմ... ըրը՛...: Նաշխտուելիս: (Մտանքով օրային համար է տալիս և մօտենալով հայնում իւր մտքի կամաց խառնշտում է):

¹⁾ Ծովային սպայի աստիճանը:
²⁾ Ծովային սպայի երկրորդ աստիճանը:

Անուշկին: Ներեցէք, խնդրեմ, հրամանքդ ասացիք՝ Սիկիլիա... այդ Սիկիլիան ի՞նչպէս տեղ է, լաւ երկիր է:

Փեւակին: Հիանալի տեղ: Մենք այնտեղ մնացինք երեսուն և չորս օր. տեսարանը, հրամանոցդ ասեմ՝ միանգամայն սքանչելի էր. այս կողմը՝ լեռներ, այն կողմը՝ նուա՛ն ծառ, իսկ ամենուրեք՝ իտալուհիք, կարմրաթուշիկ, քնքուշիկ: Մարդ ուզում է բռնել ու համբուրել:

Անուշկին: Եւ լաւ կրթուած են:

Փեւակին: Պատուակա՛ն կրթութիւն, այնպիսի կրթութիւն, որ մեր կոմսուհիքը հազիւ ունեն: Պատահում էր՝ փողոցովն անց էիր կենում— ինչ ասել է հարկաւոր՝ Ռուսի լէյտինանտ ես, այս տեղերիդ փայլում են էպոլետները, ոսկի ժապաւէնները (մատնացոյց է անում իւր ուսերը), մէկէլ՝ մտիկ ես տալիս, ահա թխաչեայ գեղեցկուհիք— գիտէք, ախար, նրանց երկրումն ամեն տուն ունի փոքրիկ պատշգամբներ. իսկ կաուլները՝ այս յատակի պէս հարթ հաւասար: Նայում ես՝ ի՞նչ ես տեսնում. նստած է սիրունիկի մէկը... Ինքն ըստ ինքեան հասկանալի է, գլուխդ ցելսի հետ չըհաւասարելու համար... (Գլուխ է իջեցնում եւ ձեռքն օղի մէջ լայն տարածում) Իսկ նա՛ մեր գեղեցկուհին... ահա այսքան միայն (ձեռքով շարժում է անում): Եւ, իհարկէ շքեղ հագնուած, այս տեղում՝ յարմարացրած ունի մի տեսակ բեհեզի զարդ, այն տեղում՝ մի բարակ ժապաւէն, զանազան գինդեր... մի խօսքով՝ բերանիդ ջուրը գնում է:

Անուշկին: Ներեցէք, մի հարցմունք էլ տամ. Սիկիլիայում ի՞նչ լեզուով են խօսում:

Փեւակին: Ի հարկէ, բնական է, որ բոլորեքեան գաղղիերէն:

Անուշկին: Ուրեմն օրիորդներն ընդհանրապէս գաղղիերէն են խօսում:

Փեւակին: Անպայման բոլորը: Կարելի է դուք չէք անգամ հաւատալ, ինչ որ պիտի ասեմ. երեսուն և չորս օր մենք մնացինք Սիկիլիայում և այդ բոլոր ժամանակն ես նրանցից ոչ մի ուսերէն խօսք չըլսեցի:

Անուշկին: Եւ ո՛չ մի խօսք:

Փեւակին: Եւ ո՛չ մի խօսք: Թողնենք նրանց ազնուականներին և զանազան սինեօրներին, որ միեւնոյն է, թէ նրանց այլ և այլ սպաներին. վերցրէք, հէնց՝ այնտեղի հասարակ ուսմիկ գիւղացուն, որ ինչ ասեա՛ շաւակներին քարշէ քարշ են տալիս. հապա փորձեցէք նրանցից մէկին ասացէք. «մի կտոր հաց տուր ինձ սիրելիս»— չի հասկանում, երգում եմ Աստուծով՝ չի հասկանալ: Իսկ ասա Ֆրանսերէն լեզուով. «Dateci del pane» կամ ասա՝ «portate vino», իսկոյն կըհասկանայ և կըվազի ու կըբերի:

Իվան Պալպլիչ: Ինչպէս, թեա կարծում եմ, այդ Սիկիլիան շատ հետաքրքրական և ուշադրութեան արժանի երկիր պիտի լինի: Օրինակ՝ դուք ասացիք— ուսմիկ: Ի՞նչ է նրանց ուսմիկը, ի՞նչպէսն է. նա էլ մեր ուսու ուսմիկ պէ՛ս է, ուսերը լայն լայն. յետոյ՝ նրանց ուսմիկն երկրագործութեամբ պարապում է, թէ ոչ:

Փեւակին: Ասել չեմ կարող, չեմ նկատել՝ վար ու ցանքս անում են թէ ոչ. գալով նրանց քիթխոտ (բուռնօթի) քաշելուն, արգ անեմ հրամանոցդ՝ բոլորեքեան ոչ միայն քաշում են, այլև պոռոշների տակերին պահում են: Մի տեղից միւսն աղբանք տեղափոխելն էլ էժան է նստում: Այնտեղ բոլոր տեղ, համարեան, ջուր է, ամէն կողմը գոնդոններ... Եւ ահա, նստած է մի իտալուհի, մի կարմրաթուշիկ, ոտից գլուխ կոկոռած. կրծկալը, թաշկիրնակը... Միայն մենք չէինք, մեզ հետ կային և անգլիական սպաներ, թէ նրանք, թէ մենք ծովային պաշտօնեաներ էինք... դեռ առաջ ու առաջ, ի հարկէ,

շատ խորթ էր թւում, իրար չէինք հասկանում, բայց վերջը՝ երբ միմեանց լաւ ծանօթացանք, սկսեցինք մէկ մէկի ազատ հասկանալ: Օրինակ՝ մատով ցոյց ես տալիս շիշը, կամ բաժակը—իսկոյն, ի հարկէ, գիտես, որ այդ նշանակում է կոնծարանել. կամ ձեռքդ բռունցք ես անում, բերանիդ մօտեցնում և պռօշներով՝ փռփ փռփ անում, իսկոյն հասկացում է, թէ ծխել ես ուզում: Առհասարակ, հրամանոցդ ասեմ՝ բաւականին հեշտ լեզու է.—մեր նաւաստիքն երեք օրուայ մէջ կարողացան իրար բոլորովին հասկանալ:

Իվան Պաւլովիչ: Ես, ինչպէս տեսնում եմ, օտարութեան մէջ կեանքը շատ հետաքրքրական է: Ես շատ ուրախ եմ, որ հանդիպեցի մի փորձուած ու աշխարհ տեսած մարդի: Ներեցէք հարցնել՝ ո՞ւմ հետ բազդ ունիմ խօսելու:

Փեւակիին: Պաշտօնաթող լէյտինանտ Փեւակին: Թոյլ տուէք իմ կողմից եւ հարցնել, ո՞ւմ հետ բազդ ունիմ խօսակցելու:

Իվան Պաւլովիչ: Էդդեկուտօրի պաշտօնակատար Իվան Պաւլովիչ Եաիչնիցա:

Փեւակիին: (Լաւ չըլսելով): Այո, ես ինքս փոքր ինչ նախաճաշել եմ. գիտէի, որ ճանապարհն երկար էր, եղանակն էլ ցուրտ էր: Մի քիչ հաց ու ձուկը կերայ:

Եաիչնիցա: Ո՛չ, կարծեմ, ասածս այնպէս չը հասկացաք. Եաիչնիցա իմ ազգանունն է:

Փեւակիին: (Գլուխ իջեցնելով): Ա՛խ, ներեցէք, ես ականջից փոքր ինչ ծանր եմ: Հաւատացէք, ես այնպէս հասկացայ, թէ հրամանքդ ասացիք, թէ ձուածեղ էք վայելել:

Իվան Պաւլովիչ: Ի՞նչ արած, ես կամենում էի մեր գնեւերալին խնդրել, որ թոյլ տայ ինձ Եաիչնիցին (Չուածեղեանց) գրուելու. միայն մեր տղայքը չըթողին. ասացին՝ կըճակացուի ինչպէս «СОБАЧІЙ СЫНЪ» (Շանորդեանց):

Փեւակիին: Միշտ այդպէս պատահում էր. մեր ամբողջ երրորդ նաւախումբը, մեր սպաները, մեր նաւաստիները բոլորեքեան խորթ և օտարտի ազգանուններ ունէին—օրինակ՝ Պամօյկին (Մոխանքաջրանց, Եարիժիկին (Գառնեանց), Լէյտինանտ Պերեպրէեկը (Գարշահոտեանց): Իսկ մի միջման ունէինք, մի լաւ միջման, որի ազգանունն էր, գիտէք ինչ.—Դիրկա (ծակ): Պատահում էր, որ նաւապետը յանկարծ ձայն էր տալիս. «է՛յ, դու, Դիրկա, այստեղ արի» և համարեւ անդադար ծաղրում էր և ասում. է՛յ, դու Դիրկա: (Հաշտից զանդակի ձայն է լսում: Ֆեկլան սենեակի միջով վազում է դուռը բանալու):

Նաիչնիցա: Ասան, բարե՛ մայրիկ:

Փեւակիին: Ի՞նչպէս ես, սիրելիս, բարե՛ քեզ:

Անուշկին: Բարե՛ Ֆեկլա Իվանովնա:

Ֆեկլա: (Քրտնամիտ լազում է): Շնորհակալ եմ, պատուելիք, առողջ եմ, լաւ եմ: (Բանում է դուռը: Հաշտից ձայներ են բարձրանում): Տանն է:—Տանն է: (Յետոյ լսում են մի քանի ցած շշուկներ: Ֆեկլան նրանց բարկացած պատասխանում է): Տես ի՞նչ պտուղ են:

ՏԵՍԻՍ ԺԷ.

Նոյնի, Կօչկարեօլ, Պօղկալեօսին եւ Ֆեկլա:

Կօչկարեօլ: (Պօղկալեօսինին): Վատահ կաց, ուրիշ ոչինչ: (Շուրջն է նայում եւ մի տեսակ զարմանքով սրան նրան դուռն իջեցնում եւ ինքն իրան փնթփնթում): Այս սրբան բազմութիւն: Այս ի՞նչ է նշանակում: Չըլինի՞ փեսացուներ են: (Հրում է Ֆեկլային եւ կամաց ասում): Այս ազուաներին սրտեղից ես հաւաքել:

Ֆեկլան (Կիսածայն) Էստեղ քեզ համար ազուաներ չըկան, սրանք բոլորն ազնիւ մարդիկ են:

Կօչկարեօվ: (Ֆեկլայն): Հիւրերդ էլ հիւրեր լինէին: մեծատներ, քաղցած շներ*):

Ֆեկլա: Ի՞նչ էլ շատ մի՛ փքուելի, սոված ճաշին ես քնում**):

Կօչկարեօվ: Քո պարոններն են շատ լաւը, բոլորի ջիւրերումը մկներ են պար գալիս: (Բարձր) Իսկ ի՞նչ բանի է այժմ հարսնացուն: Երևի, այս նրա ննջարանի դռնն է: (Մտնում է դռնը):

Ֆեկլա: Ամօթ չունիս, քեզ ասում են՝ դեռ հազնւում է:

Կօչկարեօվ: Ա՛յ մեծ ցաւ. ի՞նչ քնաս, միայն նայեմ, ուրիշ ոչինչ: (Նայում է բանալու ծակովը):

Ժեւակիին: Թոյլ տուէք, խնդրեմ ես էլ աչքի տակով մէկ նայեմ:

Նախնիցա: Ինձ ես թոյլ տուէք մի անգամ նայելու:

Կօչկարեօվ: (Շարունակելով մտիկ տալը): Ոչինչ չէ երևում, պարոններ. մի ինչ որ բան սովորակէն է տալիս, չի նկատում՝ կին է՞, թէ՛ բարձ: (Բոլորերիան, սովայն, շուք են բոլորել դռնը եւ աշխատում են նայիլ):

Կօչկարեօվ: Մ՛հւս... Մէկը պալիս է: (Ամենքը յետն փախչում):

ՏԵՍԻԼ ԺԸ.

Նայն, Արինա Պանսելյունովնա եւ Ա.գաւեա Յիխունովնա:

(Ամենքը դուռն են իջնում):

Արինա Պանսելյունովնա: Ի՞նչ է պատճառը, որ մեզ այցելութիւն էք եկել:

*) Բնագրում. Гости-то не считая мне, кафтаны общипанные.

**) Բնագրում. Глади налетъ, на свой похоть, а и похвастаться не чьмъ: шапка въ рѣбъ, а пинъ безъ крутъ.

Նախնիցա: Լրագրերից ես տեղեկացայ, որ դուք մտադիր էք փայտեղէնի և տախտակի աճուրդ վերցնել: Ինքս պետական պաշտօնատան էզդիկուսոր լինելով, եկել եմ իմանալու, թէ ի՞նչ տեսակ փայտեղէն, ի՞նչ քանակութեամբ և որքան ժամանակամիջոցում կարող էք հասցնել:

Արինա Պանսելյունովնա: Ասե՛ք՝ ոչ մի աճուրդ մենք չենք վերցնում, բայց ուրախ ենք, որ շնորհ էք բերել, իսկ ձեր ազգի անունն ի՞նչ է:

Նախնիցա: Կոլեժսկի ասեսօր Իվան Պաւլովիչ Նախնիցա (Չուսձեղիանց):

Արինա Պանսելյունովնա: Համեցէք խնդրեմ, նրատեցէք: (Գտնում է դէպի ժեւակիին եւ նայում նրան): Ներեցէ՛ք՝ հարցնեմ...

Ժեւակիին: Ես նոյնպէս լրագրներում ինչ որ մի բանի մասին յայտարարութիւն կարդացի. արի, ասացի՛ գնամ. եղանակն, ըստ երևութին, շատ լաւ էր, ճանապարհներին ավէն տեղ խոտ...:

Արինա Պանսելյունովնա: Իսկ ձեր անգն ինչպէս է:

Ժեւակիին: Ծովային ծառայութեան պաշտօնաթող լեյտնանտ Բադլասար Բազդասարովիչ Ժեւակին 2-դ: Մենք ունէինք և մի ուրիշ ժեւակին. նա ինձանից շուտ թողեց պաշտօնը: Նա, մօրս ասեմ, վիրաւորուած էր ծնկան տակից: Գնդակն այնպէս զարմանալի կերպով ծակել անցել էր, որ ծնկանը չէր դէպել. կարծես՝ միջիցը կար անցկացրած լինէր, այնպէս որ, երբ մօտը կանգնում էիր, հէնց կարծում էիր, թէ նա ուզում է ետեւից դնկնով խփել:

Արինա Պանսելյունովնա: Խոստանալով խնդրում եմ՝ նստեցէք: (Գտնալով Անուշկինին), Ներեցէ՛ք՝ հարցնեմ. դ՞ուք ինչ պատճառով էք շնորհ բերել:

միտրեվիչ, համեցէք. ասենք՝ բուրդ չենք ծախում, բայց որ եկել էս, ուրախ ենք: Խնդրեմ նստեցէք:

(Բոլորքեան նստում են: Ղուռնիւն):

Յախչնիցա: Էս օր տարօրինակ եղանակ է անում. առաւօտը բոլորովին անձրևի էր, իսկ հիմա, կարծես, ոչինչ, անցկացաւ:

Ագաօնեա Տիխոնովնա: Այո, էս եղանակն էլ, չը գիտես՝ ի՞նչ է անում. մէկ տեսնում ես՝ պարզ է, մէկ էլ՝ չփշփարով անձրևը թափւում է: Մարդի սիրտ պատուում է:

Փեւակիին: Սիկլիւիայումն էլ նոյնն էր. մենք մեր նաւախմբով գարունն էինք այնտեղ—համեմատութիւն եթէ անենք՝ ինչպէս մեր փետրվարին. տանից դուրս էս գալիս՝ արեգակ է. յանկարծ՝ անձրև. մտիկ ես տալիս՝ իսկ և իսկ, կարծես թէ անձրև է գալիս.

Յախչնիցա: Տխուր բան է, երբ այդպիսի եղանակին տանը միայն նստած ես: Ամուսնացած մարդի բանը բոլորովին ուրիշ է—նրա համար տխուր չի անցկենում. իսկ միայնութեան մէջ... միանգամայն...

Փեւակիին: Օհ, մահ է, կատարեալ մահ:

Անուշկին: Այո, այո, կարելի է ասել՝ ըրր՝...

Կօչկարեօլ: Էլ ի՞նչ—հօգի է դուրս գալիս, մարդ մեռնի: Ըստ է, քան թէ ապրի. Աստուած իմ թշնամուն էղպէս փորձանքի չըհանդիպեցնի:

Յախչնիցա: Ի՞նչպէս կանէիք, օրիորդ, եթէ դուք ձեզ համար կեանքի ընկեր ընտրելու լինէիք: Ներեցէք, կարելի է իմանալ ձեր ճաշակը: Ինձ կներէք, որ այսպէս ուղղակի սկսում եմ: Ի՞նչպիսի պաշտօն կըցանկանայիք, որ ունենար ձեր ամուսինը:

Փեւակիին: Կըցանկանայիք, տիբուհի, որ ձեր ամուսինը ծովային փոթորիկներէ ծանօթ լինէր:

Կօչկարեօլ: Ո՛չ, ո՛չ. իմ կարծեօք, ամենից լաւ ա-

մուսինը նա է, որ ամբողջ ղեկարտամենտը, համարեա, ինքն է կատարում:

Անուշկին: Նախապաշարմունքներն ընչի՞ են պէտք. ընչի՞ էք արհամարհում այն մարդին, որ թէպէտ ինքը հետեակ գնդի ծառայութեան մէջ է եղել, բայց և այնպէս լաւ գիտէ գնահատել բարձր դասակարգի կենցաղը: Յախչնիցա: Տիրուհի, դուք ինքներդ վճռեցէք:

Ագաօնեա: Տիխոնովնան (Ղուռն է):

Ֆեկլա: Պատասխան տուր, մէքոս, մի բան ասանքանց:

Յախչնիցա: Հիմա ի՞նչ էք ասում, տիբուհի:

Կօչկարեօլ: Ուրեմն, ի՞նչ է ձեր կարծիքն, Ագաօնեա Տիխոնովնա:

Ֆեկլա: (Կամայ Ագաօնիային): Դէ՛հ, ասան էլի, ասան՝ «Շնորհակալ եմ, շատ ուրախ եմ»... Էղպէս լուռ մնալը լաւ չէ:

Ագաօնեա Տիխոնովնա: (Կամայ) Ես ամաչում եմ, հաւատացէք՝ ամաչում եմ. ես էստեղից կըղնամ: Հօրաքոյր, արի, ինքդ իմ փոխանակ խօսիր:

Ֆեկլա: Ա՛խ, էդ անպատուութիւնը մի անիլ, մի գնալ, բոլորովին խաղբ ու խայտառակուած կըլինիս: Սատանան գիտէ, թէ սրանք ընչէր կը մտածեն:

Ագաօնեա Տիխոնովնա: (նոյնպէս կամայ) Ո՛չ, ուղիղ եմ ասում՝ ո՛չ, կերթամ, կերթամ, կերթամ. (Փախչում հեռանում է: Ֆեկլան եւ Արինա Պանտելեմոնովնան գնում են նրա ետեւից):

ՏԵՍԻԼ Ի.

Նոյն, բացի հեռացածներէց

Յախչնիցա: Ա՛ն քեզ տըքոց, բոլորը թողին, հեռացան. ի՞նչ կը նշանակէ այս:

Կօչկարեօլ: Երևի մի բան պատահեց:
Փեւակիին: Կանացի արդ ու գարգի մասին բան
կըլինի պատահած, երևի կըծկալը պէտք է ուղղի... մի
տեղ քորոց պէտք է խցկուի: (Ֆեկլան ներս է դալիս: Բո-
լորեքան դիմաւորում եւ հարցեր են տալիս):

Կօչկարեօլ: Ոչինչ հօ չը պատահեց:
Ֆեկլա: Ի՞նչ պիտի պատահէր: Աստուածս վկայ,
ոչինչ չի պատահել:

Կօչկարեօլ: Հապա ընչի՞ թողեց, հեռացաւ:
Ֆեկլա: Ամաչացրիք, նա էլ քաշուեց, գնաց, խեղ-
ճին ամօթի մէջ կորցրիք, էլ չըկարողացաւ նստած
մնալ: Խնդրում է, որ ներէք, իրիկունս, ասում է, հա-
մեցէք մի մի բաժակ թէյ անուշ անելու: (դնում է):

Նախչնիցա: (տոանծին) Օ՛հ, էդ մի բաժակ թէյը հօ,
էլ մի ասիլ: Տէնց զրա համար չեմ սիրում հարսնախօ-
սութիւնը: զլխացաւանք է, որ տալիս են, այսօր չի կա-
րելի, վաղը շնորճ բերէք, էգուց չէ միւս օրը խըն-
դրենք մի բաժակ թէյի, դեռ մի քիչ հարկաւոր է մը-
տածել: Շատ վատ բան է, մարդի գլուխ է ուռչում,
տրաքում: Է՛հ, Աստուած անիծի, ես ծառայող մարդ եմ:
Ես ժամանակ չունիմ, ոտիս տակին կրակ է վառում:

Կօչկարեօլ: (Պողկալեօսինին): Մեր խաթուն տիրու-
հին տգեղ չէ: Չէ՛:

Պողկալեօսին: Այո՛, ոչինչ:
Փեւակիին: Տանտիրուհին լաւն է սոյ:

Կօչկարեօլ: (արածին) Ա՛յ քեզ բան, այս յիմարը
սիրահարուել է. վայ թէ մեր գործին արգելք դառնայ:
(քարօր) Բոլորովին գեղեցիկ չէ, միանգամայն տգեղ է:
Նախչնիցա: Բիթը մեծ է:

Փեւակիին: Այդպէս չէ... ես քիթը չընկատեցի:
շատ լաւն է նա, կարմրաթուշիկ է:

Անուշկին: Ես էլ նոյն կարծիքի եմ: Ո՛չ, այն չէ,

ինչ որ պէտք էր, այն չէ... Ես, մինչև իսկ, կարծում
եմ, որ այդ աղջիկը դժուար թէ բարձր դասակարգի
կեանք ու կենցաղից հասկացողութիւն ունենայ: Դեռ
խնդիր է՝ Ֆրանսերէն գիտէ՞ արդեօք:

Փեւակիին: Համարձակութիւնս ներեցէք, ընչի՞ չը-
վորձեցիք, ընչի՞ հետը Ֆրանսերէն չըխօսեցիք: Գուցէ
և գիտէ:

Անուշկին: Դուք Տէնց կարծում էք, թէ ես Ֆրան-
սերէն խօսում եմ: Ո՛չ, ես այդ կրթութեան արժանա-
նալու բողբը չեմ ունեցել: Իմ հայրս անպիտան անա-
սունի մէկն էր: Նա մտքովն անգամ չէր անցկացրել
ինձ Ֆրանսերէն սովորցնելու: Ես այն ժամանակ մի
մատն երեխայ էի, շատ հեշտ էր ինձ սովորցնելը: Հե-
րիք էր, որ մի լաւ ծեծ տային և ես կը գիտենայի
Ֆրանսերէն, անպատճառ կը դիտենայի:

Փեւակիին: Իսկ մինչդեռ դուք ինքնբոլբ չըգիտեք:
Ի՞նչ օգուտ ունիք, եթէ այս աղջիկը...

Անուշկին: Չէ, այդպէս չէ: Կինը բոլորովին ու-
րիշ բան է, հարկաւոր է, որ կինն անպատճառ գիտե-
նայ, ապա թէ ոչ, առանց զրան՝ կնոջը և՛ այս, և՛ այն...
(ցոյց է տալիս ձեռքի շարժումներով) մի խօսքով չի լինիլ
այն, ինչ որ պէտք էր:

Նախչնիցա: (Առանծին): Այդ մասին թող ուրիշնե-
րը հողան. իսկ ես կերթամ բակիցը տունն ու Ֆլիգելը
կըտնադեմ. եթէ ամէն ինչ տեղին ու կարգին կայ, Տէնց
այս երեկոյ ես գործը գրուխ կըբերեմ: Այս վիսացու-
ներն ինձ համար շատ վտանգաւոր չեն — դատարկ մար-
դիկ են երևում: Հարսնացուներն այսպիսիներին չեն
սիրում:

Փեւակիին: Գնանք, չիրուխ քաշենք: Մեր ճանա-
պարհը մէկ չէ, նեղութիւն չըլինի հարցնելը, հրաման-
քըդ որտեղ էք բնակում:

Անուշիկին: Ես բնակեում եմ: Պետրուսը և Պետրովսկի
խաչփողոցում: Գնաց 24 դասեր ցրված քաղաքում
ժեռակիր: Այն մեծ պատյոն կլինի: Ես բնակեում
եմ Կղզու 18-րդ գծի վրայ: Բայց և այնպես, ես ձեզ ճա-
նապարհ կըզենեմ:

Սարիկով: Չէ. էս տանեցիք, կարծես, էսօր քթերը
ցցած են երևում: Լաւ, Ազաֆեա Տիխոնովնան, դու մէկ
օր մեկ միտդ կըբերես: Մնաք բարին, պարոններ:
(Գրուխ է տալիս եւ հեռանում):

ՏԵՍԻԿ ԻԱ.

Պողկալեօսին եւ Կօչկարեօլ:

Պողկալեօսին: Մէնք ընչի ենք սպասում:

Կօչկարեօլ: Հը՞ էնպէս չէ՞, որ մեր խանում տան-
տիրուհին շատ դուրեկան է:

Պողկալեօսին: Խոստովանք պահես՞ դա ինձ չի դուր
գալիս:

Կօչկարեօլ: Դէհ, համեցէք: Դու չէիք, որ համա-
ձայնեցիր, թէ, այն, գեղեցիկ է:

Պողկալեօսին: Հէնց էնպէս. էն չէ, կարծես, ինչ որ
պէտք էր. համ քիթն է մեծ և համ ֆրանսերէն չի ի-
մանում:

Կօչկարեօլ: Այդ ինչ նոր բան էր. ֆրանսերէնը
քո ընչին է պէտք:

Պողկալեօսին: Այնուամենայնիւ հարսնացուն պէտք
է ֆրանսերէն իմանայ:

Կօչկարեօլ: Ախր ընչի՞ համար:

Պողկալեօսին: Նրա համար որ... ինքս էլ չգիտեմ
ընչի՞ համար, բայց որ այն չի լինի՞ ինչ որ պէտք էր:

Կօչկարեօլ: Ա՛ն քեզ, ինչ է՞ թէ յիմարի մէկը նոր
այդ բանն ասաց. սա էլ ձեռաց տկան ջները լայն բաց

արեց: Այդ աղջիկը գեղեցկուհի է, կատարեալ գեղեց-
կուհի. այդպիսի օրէորդ ոչ մի տեղ չես գտնի:

Պողկալեօսին: Սկզբումը նա, համարեա, ինձ էլ էր
դուր գալիս. բայց վերջը՝ երբ ամէն կողմից սկսեցին
կրկնել. — քիթը երկար է, երկարաքիթ է, ես էլ լաւ
տնտղեցի և աչքովս տեսայ, որ երկարաքիթ էր:

Կօչկարեօլ: Աչքերդ բաց է, աչքիդ առաջը չես տես-
նում 1): Նրանք զիտամբ էին այդպէս խօսում, որ քեզ
յետ խփեն, հեռացնեն. ինքս նմանապէս չէի գովում.
Կարգն այդպէս է. այդպէս պիտի անել: Գիտե՞ս, սիրե-
լիս, նա ինչ աղջիկ է. մի աչքերին նայիր, աչքերին,
աչքեր եմ ասում է, կարծես խօսում են, շնչում են: Հա-
պան քիթը, ինչ հիանալի քիթ: Հապան սպիտակութիւ-
նը. կատարեալ մարմառ է: Եւ կամ ի՞նչ մարմառ կըհա-
մեմատուի նրա հետ: Ինքդ քո աչքովը մի լաւ դիտիր:

Պողկալեօսին: (Թպտալով): Ես հիմա նորից նկա-
տում եմ, որ նա, կարծես թէ, գեղեցիկ է:

Կօչկարեօլ: Ի հարկէ գեղեցիկ է: Լսիր՝ ի՞նչ եմ
ասում, հիմա՞ որ ամենքը թողին, հեռացան, արի մենք
մտնենք աղջկայ մօտ, բաց աշկարա պարզուենք և մի
անդամից վերջացնենք:

Պողկալեօսին: Ո՛չ, այդ ես չեմ անիլ:

Կօչկարեօլ: Է՛նչո՞ւ:

Պողկալեօսին: Ի՞նչ աղնութիւն է, փեսացուներս
շատուր ենք, թող աղջիկն ինքն ընտրի:

Կօչկարեօլ: Ինչի՞ դու պիտի նրանց նայես. մըր-
ցումից ես վախում: Կուզե՞ս. մի բողբոջ մէջ բողբոջն
ճանապարհ ցոյց տամ:

Պողկալեօսին: Ի՞նչպէս ցոյց կըտաս:

Կօչկարեօլ: Այդ արդէն իմ գործն է: Միայն թէ դու
ինձ կանխապէս խօսք տուր, որ յետոյ չընթափարուիս:

1) Բնագրում սուսական առածն է. Զхъ ты, шрей, не нашьа дверь.

Պողկարեօսին: Ընչո՞ւ չեմ տալ, համեցէք, ես չեմ հրաժարուում. ես ցանկանում եմ ամուսնանալ:

Կօչկարեօլ: Չեւքդ.

Պողկարեօսին: (Չեւքը տալով): Ա՛ն քեզ:

Կօչկարեօլ: Է՛. այդքանն էր միայն ինձ հարկաւոր: (Երկուսով գնում են):

ԵՐԿՐՈՐԴ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹԻՒՆ

Սենեակ՝ Ագաֆեա Տիխոնովնայի տանը:

ՏԵՍԻԼ Ա.

Ագաֆեա Տիխոնովնա միայն, յեօջ Կօչկարեօլ.

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Իրաւ, ընտրութիւն անելը շատ դժուար բան է եղած. գոնէ մէկը, կամ երկուսը լինէին. յանկարծ՝ չորսը միասին, համեցէք՝ ընտրիր: Նիկանօր Իվանովիչը, ասենք՝ քիչ լղարձղար է, բայց գէշ մարդ չի: Իվան Կուչզմիչը նոյնպէս վատ չի: Ուղիղը որ խօսենք՝ Իվան Պաւլովիչը նոյնպէս ոչինչ ինքը թէպէտ խիստ հաստ ու գէր է, բայց շէնք ու շտրոնքով տղամարդ է: Համեցէք հապա, հիմիկ ի՞նչպէս անենք: Բաղդասար Բաղդասարովիչը նմանապէս արժանաւոր տղամարդ է: Չը գիտեմ՝ ի՞նչ վճռեմ. էնքան դժուար է, որ ասել չի լինիլ: Եթէ հնար լինէր՝ Նիկանօր Իվանովիչի պոօշները կտրէինք, դնէինք Իվան Կուչզմիչի քթի մօտ, հետն էլ փոքր ինչ միացնէինք Բաղդասար Բաղդասարովիչի ճարպիկութիւնը և վրան աւելացնէինք Իվան Պաւլովիչի հաստութիւնն ու գերութիւնը, ես իսկոյն կը վճռէի: Հիմի գնա՛ ու լսել քիչ գօռ տուր. քիչ է մնում՝ գլուխս ցաւից տրաքի: Իմ կարծեօք, ամենից լաւն է վիճակ բանալը. Աստուծու կամքին թողնեմ, վիճակը հանեմ, ով դուրս գայ,

նա թող իմ մարդս լինի: Ամենքի անունները թող թի կտորներէ վրայ կը գրտտեմ, կ'որոքեմ ու ինչ կը լինի, թող լինի: (Մտնում է սեղանին, հանում է միջից մկրատ ու խուղժը, տոմսակներ է կտրտում է եւ շարունակելով խօսելը, ոլորում է): Անն, էսպէս է օրիորդի թշուառ դրութիւնը, էն էլ՝ սիրահարուած օրիորդի: Ոչ մի տղամարդ չի մտնում մեր դրութեան մէջ, մինչև անգամ հասկանալ չեն ցանկանում: Ա՛յ, տոմսակները բոլորը պատրաստ են, մնում է միայն, որ դնեմ պայուսեակի մէջ, աչքերս փակեմ և ինչ գալու է՝ թող գայ: (Տոմսակները դնում է պայուսեակի մէջ եւ ձեռով խտնում): Սարսափում եմ... եթէ Աստուած տար, Նիկանօր Իվանովիչը գորս գար... Ո՛չ, ընչի՞ Նիկանօր Իվանովիչը: Աւելի լաւ է՝ Իվան Կուզմիչը... Ախար, ընչի՞ Իվան Կուզմիչը, որ ինչնեքն ընչով են վատ: Ո՛չ, չէ, չեմ ուզում, որը դուրս կը գայ, թող նա լինի (Չեռքը կոխում է պայուսեակի մէջ, խտնը տում եւ հանում բոլորը միանգամից): Ա՛խ, բռնորը դուրս եկան... Սիրտս տրոփտրոփում է: Ո՛չ, ո՛չ, մէկը, մէկը, անդատձառ միայն մէկը: (Տոմսակները դնում է պայուսեակի մէջ եւ խտնում: Այդ ժամանակը կամաց կամաց ներս է մտնում Կոչկարեօլ եւ ետէր կանգնում): Ա՛խ, երանի Բաղդասարին հանէի... Ի՛նչ եմ ասում... ուզում էի ասել՝ Նիկանօր Իվանովիչին... Ո՛չ՛ չեմ ուզում, չեմ ուզում, ինչ որ ձակատիս գրողած է, թող էն լինի:

Կոչկարեօլ: Դէ, առէք Իվան Կուզմիչին ու վերջ առէք: Նա ամենքից լաւն է:

Ազաօեա Տիխոնովնա: Ա՛խ, (ձիչ է արձակում եւ երկու ձեռքով աչքերը փակում, վախենում է յետ նայելու):

Կոչկարեօլ: Ի՞նչ վախեցար: Ե՛ս եմ, մի վախեցար: Զի՞շտ եմ ասում՝ առէք Իվան Կուզմիչին:

Ազաօեա Տիխոնովնա: Ա՛խ, ես ամաչում եմ, դուք ականջ էիք դնում:

Կոչկարեօլ: Ոչինչ, ոչինչ. ես օտար չեմ, ես տանու մարդ եմ, ազգական եմ, ինձանից ընչի՞ պիտի ամաչէք, բաց արէք ձեր երեսը:

Ազաօեա Տիխոնովնա: (Երեսը կիստտ բանալով): Ուզի՞ր եմ ասում, ամաչում եմ, ամօթ է ինձ:

Կոչկարեօլ: Առէք, ուրեմն, Իվան Կուզմիչին:

Ազաօեա Տիխոնովնա: Ա՛խ: (ձջում է եւ նորից աչքերը ձեռքերով փակում):

Կոչկարեօլ: Ժամարիտ, հիանալի մարդ է, իր պաշտօնին վերաբերեալ մասը միանգամայն կատարելագործել է, մի խօսքով՝ զարմանալի մարդ է:

Ազաօեա Տիխոնովնա: (Կամաց-կամաց երեսը բանում է): Իսկ մէկէ՛լը, իսկ Նիկանօր Իվանովիչը. նա էլ ո՞՞ լաւ մարդ է:

Կոչկարեօլ: Թողէք, Աստուած սիրէք, Իվան Կուզմիչի հետ համեմատած՝ նա անպիտանի մէկն է:

Ազաօեա Տիխոնովնա: Ընչո՞ւ համար:

Կոչկարեօլ: Ծանա պարզ: Իվան Կուզմիչը մարդ է... մարդ է, որի հատը չես ճարել:

Ազաօեա Տիխոնովնա: Հապա՞ Իվան Պաւլովիչը:

Կոչկարեօլ: Իրան Պաւլովիչն էլ է անպիտան, նրանք բոլորն էլ անպիտան են:

Ազաօեա Տիխոնովնա: Մի՞թէ հէնց բոլորն էլ:

Կոչկարեօլ: Դուք ինքներդ համեմատութիւն արէք, սա գոնէ Կուզմիչ է. մտոցածները լինչ են. Իվան Պաւլովիչ, Նիկանօր Իվանովիչ. ի՛նչ օտներս են դրանք:

Ազաօեա Տիխոնովնա: Ախար նրանք, ուղիղն եմ ասում, շատ... համեստ մարդիկ են:

Կոչկարեօլ: Ի՞նչ համեստ: Կուռարար, ամենաանհանդիստ մարդիկ են: Չե՞ր համար լինչ ուրախութիւն, որ պսակի երկրորդ օրը ձե՞ծ ուտէիք:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Վնյ գլխիւ, դրանից մեծ անբազդութիւն չի կարող լինի:

Կօչկարեօլ: Անտարակոյս, դրանից վաթար բան մարդիս մտքովը չի կարող անց կենայ:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Ուրեմն ձեր խորհրդով աւելի լաւ է Իվան Կուզմիչին աննել:

Կօչկարեօլ: Իվան Կուզմիչին, անշուշտ Իվան Կուզմիչին (առանձին): Կարծեմ, գործը յաջող է գնում: Պօղկալիօսինը շարքերէն ծախողի խանութում նստած է. դնամ շուտով կանչեմ:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Ուրեմն ձեր կարծիքով Իվան Կուզմիչին:

Կօչկարեօլ: Անպատճառ Իվան Կուզմիչին:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Իսկ մէկէններին միթէ պիտի մերժել:

Կօչկարեօլ: Ի հարկէ մերժել:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Ախար ի՞նչպէս անեմ. մի քիչ ամօթ բան է:

Կօչկարեօլ: Ինչո՞ւ է ամօթ: Ասացէք՝ դեռ ջանել էք և չէք կամենում ամուսնանալ:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Ախար նրանք չեն հաւատալ, կսկսեն հարց ու փորձի կապել՝ ընչո՞ւ, ինչպէ՞ս:

Կօչկարեօլ: Ուրեմն եթէ կամենում էք մի անգամից վերջ տալ, ուղղակի ասացէք՝ «դուրս կորէք», յիմարներ»:

Ագաֆ. Տիխոնովնա: Էդպէս ի՞նչպէս է կարելի ասել:

Կօչկարեօլ: Փորձեցէք. հաւատացնում եմ, որ դրանից յետոյ՝ ամէնքը դուրս կըփախչեն:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Ախար էդ մի տեսակ հայհոյանք է դուրս գալիս:

Կօչկարեօլ: Ախար դուք այնուհետև նրանց չէք տեսնելու, ուրեմն ողջ մէկ չէ՞:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Ախար մի տեսակ, կարծես, շաւ բան չէ. մարդիկը կըվերաւորուեն:

Կօչկարեօլ: Վնասն ի՞նչ, եթէ վերաւորուեն: Եթէ դրանից մի բան դուրս գար, ուրիշ բան էր: Շատ, շատ՝ նրանցից մէկն ու մէկը երեսիդ կը թքի, և վերջացաւ:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Ա՛յ, տեսնում էք:

Կօչկարեօլ: Ի՞նչ փաստ. Աստուծոյ անունովը եմ երդում. ուրիշների երեսին մի քանի անգամ են թքել: Ես մէկին ճանաչում եմ, ինքը գեղեցիկ տղամարդ, թշերը կասկամիր: Նա այնքան ձանձրացրեց և զզուացրեց իւր մեծաւորին ոտճիկ աւելացնելու համար, որ վերջինս, հաւատացէք Աստուծոյ, չըկարողացաւ համբերել—կում արեց և ուղղակի երեսին թքեց:

«Ա՛ռ քեզ ոտճիկ աւելացնել ասաց, սատանայ, ձեռք քաշիր կորի: Բայց ոտճիկը դարձեալ աւելացրեց: Ուրեմն ի՞նչ փաստ, որ թքեց: Ուրիշ էր, եթէ թաշկինակը մօտ չըլինէր. թաշկինակը գրպամարում պատրաստ էր, հանեց ու սրբեց: (Հաշտից զանգանում են): Դուռը ձեռքում են. նրանցից մէկն ու մէկը կըլինի. ես չէի ցանկանալ այժմ նրանց հանդիպել:

Ուրիշ ճանապարհ չըկայ գնալ հեռանալու:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Ի՞նչպէս չէ, ետևի կողմի ասնդխրովը ճանապարհ կայ: Բայց ուղիդ եմ ասում. դող ու սարսափս բռնել է:

Կօչկարեօլ: Ոչինչ, դուք միայն սիրտդ ամուր պահեցէք: Մնացէք բարեւ: (Առանձին): Երթամ շուտափոյթ Պօղկալիօսինին ընդեմ:

ՏԵՍԻՒԼ Բ.

Ագաֆեա Տիխոնովնա և Նաիչնիցա.

Նաիչնիցա: Ես, տիրուհի, փոքր ինչ վաղ եկայ,

որ ազատ միջոց ունենամ ձեզ հետ առանձին խօսելու: Եւ այսպէս, օրիորդ, կարծում եմ, այժմ դուք իմ աստիճանս գիտէք: Կօլիմսկի ասեսօր եմ, ծառայութեան մէջ եմ, մեծաւորներս ինձ սիրում են, ստորադրեալներս լսում են... ինձ պակաս է միայն մի բան՝ կեանքի ընկեր:

Ազաօեա Տիխոնովնա: Հը՛րմմ:

Նախչնիցա: Ես այժմ գտել եմ իմ կեանքի ընկերը: Այդ ընկերը դուք էք: Ասացէք ճակատ առ ճակատ. այժ, թէ ոչ: (Ազգկայ ուսի վրայով նայում է հետուն): Օօօ, սա այն չէ, ինչ որ չոր ու ցամաք գերմանուհիքըն են լինում. սրա մէջ ինչ որ բան կայ:

Ազաօեա Տիխոնովնա: Ես դեռ շատ ջանէլ եմ... Ըը՛ր... դեռ արամադիր չեմ ամուսնանալու:

Նախչնիցա: Թողէք, խնդրեմ. հապա միջի մարդն ընչո՛ւ է գլուխ ցաւացնում: Բայց կարելի է դուք ուրիշ բան էք կամենում ասել—պարզ յայտնեցէք... (լսում է զանգակի ձայն) Անիծուիս դու չար սատանայ, չեն թողնում՝ մարդ գործի կենայ:

ՏԵՍԻՂ Գ.

Նայնի եւ Յեւակիին:

Յեւակիին: Ներողութիւն, տիրուհի, գուցէ փոքր ինչ վաղ եմ եկել: (Յետ է շրջում եւ տեսնում Նախչնիցային): Ա՛խ, արդէն այստեղ կան... Ի վաճ Պաւլովիչին բարե՛:

Նախչնիցա: (Առանձին): Գեաթնը խորտակուիս դուք քո բարեովդ: (Բարձր) Հիմա ի՞նչ էք ասում, տիրուհի: Մի խօսք միայն ասացէք՝ այո, կամ ոչ... (Զանգակի ձայն: Նախչնիցան բարկութիւնից թրում է): Դարձեալ զանգակ:

ՏԵՍԻՂ Գ.

Նայնի եւ Անուշկին:

Անուշկին: Գուցէ ես, տիրուհի, աւելի վաղ եմ եկել, քան ինչ որ քաղաքավարութիւնն է պահանջում... (Տեսնելով մուսներին, զարմացական բացականչութիւն է անում եւ ողջոյն է տալիս): Բարե՛ ձեզ:

Նախչնիցա: (առանձին): Գլխովդ դիպչի բարեւ: Ո՞ր սատանան քեզ տուն ձգեց, կոտրատուէլին այդ չոր-չով ստներդ: (բարձր) Ուրեմն ի՞նչ կասէք, տիրուհի, վճռեցէք—ես պաշտօնի տէր մարդ եմ, ժամանակս քիչ է—այժ, թէ ոչ:

Ազաօեա Տիխոնովնա: (Շփոթուած). Հարկաւոր չէ... հարկաւոր չէ... (առանձին): Ասածս չեմ հասկանում:

Նախչնիցա: Ի՞նչպէս թէ հարկաւոր չէ: Ի՞նչ դիմաց չի հարկաւոր:

Ազաօեա Տիխոնովնա: Ըըը... ոչինչ... Ես այդ չէի... Ըըը... (սրտապնդուած). կորէք, գնացէք... (կողմը՝ մտքերն իրար զարկելով): Տէր իմ Աստուած, էս ի՞նչ ասացի:

Նախչնիցա: Ի՞նչպէս թէ՛ «կորէք գնացէք»: Այդ ի՞նչ է նշանակում՝ «կորէք գնացէք»: Թոյլ տուէք հարցնել. դրանով ի՞նչ էք ուզում հասկացնել: (Զեռքերը կողքին դրած՝ սպաւնային մօտենում է աղջկանը):

Ազաօեա Տիխոնովնա: (Նայելով նրա երեսին, ձիչ է արձակում): Ա՛խ, կըծեծի ինձ, կըծեծի: (Փախում է: Նախչնիցան մնում է բերանը բաց կանգնաւ: ձնցի վրա ներս է ընկնում Արինա Պանտիլեմոնովնան եւ նայելով Նախչնիցայի դէմքին, նմանապէս ձնում է.) «Ա՛խ, կըծեծի»: (Դուրս է փախչում):

Նախչնիցա: Առակս զի՞նչ ցուցանէ: Ա՛յ, լաւ օյ ի՞նչ (Դուռը բախում են: Լսում են ձայներ):

Կօչկարեօլի ձայնը: Մտիր, ներս մտիր, ի՞նչ եօ կանգնել, մնացել:

Պօղկաթեօսիճի ձայնը: Դու առաջ ընկիր: Ես մի ըրպէ միայն, միջկապիս փոկը բացուել է, ուղղեմ ու գամ:

Կօչկարեօլի ձայնը: Դու նորից կըծլկուես:

Պօղկաթեօսիճի ձայնը: Չեմ ծլկուիլ, Աստուած վը- կայ, չեմ ծլկուիլ:

ՏԵՍԻՒ Ե.

Նօյնի եւ Կօչկարեօլ:

Կօչկարեօլ: Մեծ բան, թէ միջկապդ չէիր ուղղիլ: Եւ իչնիցա: (զտանալով Կօչկարեօլին): Խնդրեմ առէք՝ այս հարսնացուն յիմար է, ի՞նչ է:

Կօչկարեօլ: Ի՞նչ կայ. բան հօ չի՞ պատահել:

Եւ իչնիցա: Անհասկանալի վարմունք: Թողեց դուք փախաւ ու սկսեց ճչալ ու ծղրտալ. «կըծեծի, կըծեծի»: Մարդ չի հասկանում՝ ի՞նչ է:

Կօչկարեօլ: Այո, նրանում այդ կայ, յիմար է:

Եւ իչնիցա: Հաս... Ախար դուք նրա ազգականն էք: Հասկանալի է:

Կօչկարեօլ: Ի՞նչպէս չէ, ազգականն եմ:

Եւ իչնիցա: Կարելի՞ է իմանալ՝ ի՞նչ ազգականու- թիւն ունիք:

Կօչկարեօլ: Ուղիղ ասած՝ չը գիտեմ, իմ մօր մօրա- քոյրը պիտի լինի այդ աղջկայ հօր, չը գիտեմ, ի՞նչը, թէ՛ դրա հայրն է իմ մօրաքոյր ինչ որ ազգականը: Այդ բանն իմ կնոջն է յայտնի—այդ կանանց գործ է:

Եւ իչնիցա: Իսկ վաղձեց է՞ դա դիպած է, վերնա- տունը դատարկ է:

Կօչկարեօլ: Դեռ ես մանկութիւնից:

Եւ իչնիցա: Առաւելի լաւ կըլինէր, իհարկէ, եթէ աղջիկը խելացի լինէր. բայց եւ այնպէս յիմարութիւնը նմանապէս վնաս չունէր, եթէ յիմարութեան լրացու- ցիչ հանգամանքները, ինչպէս վայել է, տեղին ու կար- գին լինէին:

Կօչկարեօլ: Ախար, այդ աղջիկը ոչինչ բաժինը չունի:

Եւ իչնիցա: Ի՞նչպէս, հապա քարէ տունը՞:

Կօչկարեօլ: Այդ միայն խօսք է, թէ քարէ տուն կայ. իսկ եթէ դուք իմանայիք, ի՞նչպէս է շինած. պա- տերը մի տակ աղիւսից են. իսկ մէջ տեղն ի՞նչ կեղտո- տութիւն ասես՝ լցրած է. խիճ, տաշեղներ, փայտի տաշուածքներ:

Եւ իչնիցա: Մի՞թէ:

Կօչկարեօլ: Ի հարկէ: Որպէս թէ, ձեզ յայտնի չէ, թէ ներկայումս տներն ի՞նչպէս են շինում: Այնքան մի- այն, որ լօթարդումը գրաւ դրուեն:

Եւ իչնիցա: Իսկ այս աղջկայ տունը հօ՞ չէ՞ դրած:

Կօչկարեօլ: Չեզ թ՛վ ասաց: Բանն այս է, որ ոչ միայն գրաւ է դրուած, այլ երկու տարի է՝ տոկոսը չի ներկայացրած: Անատունը մի եղբայր եւ ունի. նա նոյնպէս այդ տան վրայ աչք է տնկած, խարդախի մէկն է, որ Աստուած նմանը չի ստեղծել, իր ծնող մօր վերջին շապիկը հագիցը կը հանէ անխղճմտանք ան- հողին:

Եւ իչնիցա: Հապա ի՞նչպէս խնամխօս պառաւն ինձ... Ախ նրա քաթառ... դրանք մարդկութեան թքանքն... (Առանձին): Սակայն շատ կարելի է՞ սա ինքն է սուտ խօսում: Պէտք է պառաւին սաստիկ հարց ու փորձի ենթարկել, եւ եթէ սրա խօսքերն ուղիղ են... այն ժա- մանակը... ես պառաւին այնպէս կը ճզսեմ, որ ասածին ու խօսածին էլ կը զղջայ:

Անուշիկն: Ներեցէք, ես էլ մի նեղութիւն պատ-

ճառեմ ձեզ, մի հարցմունք էլ ես անեմ. խոստովա-
նած՝ ինքս Փրանսերէն չեմ հասկանում և ինձ համար
շատ դժուար է վճռելը. արդեօք այդ կիներ գիտէ՞ Փրան-
սերէն, թէ ոչ: Նա, ինչպէս տանտիրուհի, իմանում է
արդեօք...

Կօչկարեօլ: Եւ ոչ մի խօսք:

Անուշկին: Ի՞նչ էք հրամայում:

Կօչկարեօլ: Անտարակոյս, այդ բանն ինձ քաջ
յայտնի է: Սա իմ կնոջ հետ միասին ուսանում էր պան-
սիօնումը. ծոյլերի թագաւորն էր. յիմարի (պատժական)
գտակը շարունակ գլխից անպակաս էր. իսկ Փրանսե-
րէնի ուսուցիչը միշտ ձեռնում էր սրան ձեռնափայտով:

Անուշկին: Կարո՞ղ էք երեակայել՝ առաջին իսկ
տեսնելուն՝ մի նախազգացմունք մէջս զարթնեց՝ թէ սա
Փրանսերէն չը պիտի իմանայ:

Յախչնիցա: Էհ, շատ հարկաւոր էր դրա Փրանսե-
րէնը: Բայց էն անիծած խնամխօս քաւթաւոր... այ դու
ջադուքեար կախարդ: Եթէ իմանայիր՝ ի՞նչ խօսքերով
էր մէկ մէկ նկարագրում: Նկարիչ, կատարեալ նկարիչ:
«Մի տուն, մի ֆիլիել, ասում էք, հիմքը քարից, ար-
ծաթէ զրգալներ, սահնակ-նստիւր ու գլուխը բաց թող».
մի խօսքով՝ վէպերի մէջ այդպիսի նկարագրութիւններ
հազուադիւրս են: Այ դու փթած տրեխ, թէ ձեռքս կըն-
կնես...

ՏԵՍԻՒ 2.

Նայն և Ֆեկա

(Ամենքը տեսնելով պառաւին՝ գառնում են նրան հետեւեալ
խօսքերով):

Յախչնիցա: Այ նա. հապա մօտ արի, քաւթաւոր
խաբէբայ, մօտ արի՛:

Անուշկին: Այդպէս, ուրեմն, ինձ խաբեցիր էլի,
Ֆեկա Իվանովնա:

Կօչկարեօլ: Հապա, խաթուն-խանում, մէջ արի,
գլուխդ արդարացրու: ¹⁾

Ֆեկա: Բան չեմ հասկանում, ականջներս խլացրիք:
Յախչնիցա: Փթած կաշի, էս տունը մի տակ աղիւ-
սից է եղած և դու ընչէր էիր փչում. վերնատուն
ունի, սատանին է յայտնի, թէ ի՞նչ ունի...

Ֆեկա: Ես ի՞նչ գիտեմ. ես հօ չեմ շինել: Երեկ,
հարկաւոր է եղել մէտակ աղիւսից շինելու, էնպէս էլ
շինել են:

Յախչնիցա: Դեռ լօժարդումս էլ գրաւ է գրուած:
Հոգիդ սատանան տանի, կախարդ անիծած: (Ոտքը գետ-
նին գորկելով):

Ֆեկա: Սրան տեսէք: Դեռ հայհոյում էլ է: Ու-
րիշը բաշած չարչարանքներխ համար հազար շնորհա-
կալութիւն կանէր:

Անուշկին: Այո, Ֆեկա Իվանովնա, դուք իմ գլուխն
էլ տանում էիք, թէ աղջիկը Փրանսերէն գիտէ:

Ֆեկա: Դիտի, աչքի լոյս, ամեն ինչ գիտի, թէ
Լեմսի, թէ ամէն մէկի նիստ ու կացը, ո՞ղջ գիտի:

Անուշկին: Ո՛չ, չէ. կարծեմ՝ նա միայն ուսերէն է
խօսում:

Ֆեկա: Վստ է անում: Ռուսերէնն ամենից հեշտ
հասկանալուն է, դրա համար նա էլ ուսերէն է խօ-
սում: Թէ անհաւատ թուրքի լեզուն իմանար, քեզ հա-
մար աւելի վատ կը լինէր. նրա խօսածներից՝ ոչ մի
բան գլուխդ չէր մտնիլ: Զուր տեղն էստեղ ուսի լեզ-
ուի վրայ, թող, ոչ ով բերան չը բաց անի. ուսի լե-

¹⁾ Բնագրում սուտական տառն է. Ну-ка ступай, Варвара, на расправу!

զուն յայտնի է, սրբերը բոլորն ոտսերէն են խօսում:
Յախջնիցա: Մի մօտ արի, անիծանձ, մի ինձ մօտ
արի:

Ֆեկլա: (յետ ու յետ գնալով դէպի դուռը): Իսկի էլ չեմ
գալ, ես քեզ ճանաչում եմ, ծանր ձեռք ունիս, զուր
տեղը մարդ կծեծես:

Նախջնիցա: Մտիկ տո՛ւր, բարեկամ, այդ քեզ ար-
ժան չի նստիլ: Երբ որ քեզ քարշ կը տամ ոտսիկա-
նատուն, դու այն ժամանակը կը հասկանաս, թէ ազ-
նիւ մարդկանց խարերն ի՞նչ կը նշանակէ: Ա՛յ, կըտես-
նիս: Այդ քո հարսնացուին էլ ասան, որ ինքն անագ-
նիւ անպիտանի մէկն է: Անպատճառ ասես, այ: (գնում է):

Ֆեկլա: Տեսնո՞ւմ ես ո՞նցն է. ի՞նչպէս էլ բարկա-
նում էր. ինքը որ հաստացել, գերան է դառել, կար-
ծում է, թէ էլ իր պէս ուրիշը չը կայ: Իսկ ես ասում
եմ, որ անպիտանը դու ինքդ ես:—Ա՛ն քեզ:

Անուշկին: Սոստովանւում եմ, սիրելիս, ես երբէք
չէի կարծիլ, որ դուք այդպէս խաբերայ լինէիք: Եթէ
իմանայի, որ հարսնացուի հասկացողութիւնն և ուսումն
այդքան է, ես... իմ ոտքս էլ բնաւ այստեղ չէր լինիլ:
Ա՛յ, ի՞նչ: (գնում է):

Ֆեկլա: Սրանք գիծ հաց էին կերել, թէ մի քանի
թաս աւելի էին կոնձել: Սրանք էլ աղջիկ շոկոդներ են
դուրս եկել: Էն անտէր այբ ու բնն է դրանց խելքը
թոցրել:

ՏԵՍԻԼ Է.

Ֆեկլա, Կօչկարեօյ, Փեւակի՛:

Կօչկարեօյ: (Մտը դէպի Ֆեկլան ցցած, նայում է նրան
ու կշկշում, հռոտում):

Ֆեկլա: Դ՞ո՞ւ ինչ ես բողազդ ճոթոում:

Կօչկարեօյ: (Շարունակում է ծիծաղը):

Ֆեկլա: Տես ո՞նց է իրանից գնում:

Կօչկարեօյ: Միջի մարդիս՝ մտիկ տուէ՛ք, միջի
մարդիս: Վարպետ ես, խնամխօսութիւն անել լաւ գի-
տես: (Ծիծաղը շարունակում է):

Ֆեկլա: Խելքամաղ եղաւ. ողորմած հոգի մէրդ
անպատճառ քեզ աշխարհ է բերել ու խելքը կորցրել:
(Քարկացած դուրս է գնում):

ՏԵՍԻԼ Ը.

Կօչկարեօյ, Փեւակի՛:

Կօչկարեօյ: (Շարունակում է ծիծաղը): Օ՛րս, չեմ կա-
րո՞ղ, չեմ կարո՞ղ, ճշմարիտ՝ չեմ կարող, էլ ոյժ չը մնաց,
ծիծաղից թուլանում եմ: (Շարունակում է ծիծաղելը):

Փեւակի՛ն: (Նայելով Կօչկարեօյին, ինքն ԼԵՍ սկսում է
ծիծաղել):

Կօչկարեօյ: (Յոգնած ընկնում է ամոռի վրայ): Օ՛րս,
հոգիս դուրս եկաւ. թէ մէկ էլ ծիծաղացել եմ, կը թու-
լանամ, վէր կընկնեմ:

Փեւակի՛ն: Ինձ դուր է գալիս ձեր ուրախ բնա-
ւորութիւնը: Մեր նաւախմբում՝ կապիտան Բօլդրովի
ձեռքի տակ՝ մի միջման կար—Անտոն Իվանովիչ Պէտուխով,
նա էլ ձեզ նման ուրախ բնավորութեան տէր էր: Հե-
րիք էր՝ որ մատիդ մէկը ցցէիր ու նրան ցոյց տայիր.
յանկարծ կսկսէր ծիծաղել. Աստուծով եմ երդւում, մին-
չև երեկոյ ծիծաղը չէր կարողանում պահել: Դէ՛, մարդ
որ նրան նայում էր, ինքն էլ սկսում էր ծիծաղել ու
ծիծաղել:

Կօչկարեօյ: (Շունչը բռնելով): Մեղանց քեզ տէր, մե-
ղանց քեզ: Ի՞նչ էր ախար փչել տխմար պարտաւի խելքին,
նրա ի՞նչ գործն էր աղջիկ մարդի տալը, տղայ, աղ-

Ջիկ պսակելը: Ա՛յ, ես կը պսակեմ, այո՛, կը պսակեմ: Ժեւակիին: Նրա գործը չէ՞ր: Ուրեմն, անհաննք, դուք կարող էք պսակել:

Կօչկարեօլ: Անտարակոյս. ուժ կամենանք, որի հետ կամենանք:

Ժեւակիին: Եթէ այդպէս է, ինձ պսակեցէք այս տան տիրուհու հետ:

Կօչկարեօլ: Ձեզ: Ձեր ընչի՞ն է պէտք ամուսնանալը:

Ժեւակիին: Ի՞նչպէս, թէ ընչի՞ս է պէտք, ներեցէք ասել, որ ձեր հարցը փոքր ինչ տարօրինակ է: Շատ պարզ ու հասկանալի է, թէ ընչո՞ւ են ամուսնանում:

Կօչկարեօլ: Ձէ, դուք լսեցիք, որ այս աղջիկը ոչինչ բաժինք չունի:

Ժեւակիին: Չունեցողից ի՞նչ պահանջես: Ի հարկէ, վատ բան է, որ չունի, բայց և այնպէս, այսպիսի մի հաճոյակատար, քաղցրաբարոյ և քաղաքավարի օրիորդի հետ առանց բաժինքի և կարելի է կեանք վարել: Մի փոքրիկ սենեակ (Չորով չափ ու ձեւի օրինակն է ցոյց տալիս), իւր պստիկ նախասենեակով՝ վարագուրով մէջ տեղից բաժանած, կամ բարակ վանդակապատով կտրած:

Կօչկարեօլ: Բայց այդ աղջկայ ի՞նչն է ձեզ այդքան դուր եկել:

Ժեւակիին: Ուղիղն ասած՝ ինձ դուր է գալիս, որովհետեւ ինքը հաստ կին—արմատ է: Կանացի գէր ու հաստ կազմուածքին ես մեծ սիրահար եմ:

Կօչկարեօլ: (Աչքի տակով նրան նայելով՝ խօսում է առանձին): Իւր աչքն իրան չի տեսնում, կարծես, մէջը դատարկ չմքած թամբաբոյի քսակ լինի: (Քարծր): Ո՛չ, ձեզ բոլորովին յարմար չէ ամուսնանալը:

Ժեւակիին: Ի՞նչպէս:

Կօչկարեօլ: Այնպէս: Այդ ի՞նչ է ձեր կապն ու

չէ՞ք ու շնորհքը, խօսքը մէջերիս մնայ՝ աքաղաղի ոտքեր ունիք...

Ժեւակիին: Աքաղաղի:

Կօչկարեօլ: Ի հարկէ: Տեսքը ընչի՞ նման է:

Ժեւակիին: Այսինքն՝ ի՞նչպէս թէ աքաղաղի ոտքեր:

Կօչկարեօլ: Աքաղաղի, կատարեալ աքաղաղի:

Ժեւակիին: Ի՞մ կարծեօք, այդ անձնականութեան դէմ վիրաւորանք է...

Կօչկարեօլ: Ես ասում եմ, որովհետեւ զիտեմ, որ դուք ուղղադատ և խոհեմամիտ մարդ էք. ես ուրիշին այդ չեմ ասիլ: Համեցէք, ես ձեզ կամուսնացնեմ, բայց ուրիշ աղջկայ հետ:

Ժեւակիին: Ո՛չ, ես կըխնորէի, որ դուք ինձ ուրիշի հետ չամուսնացնէիք: Մեծ բարերարութիւն արած կըլինէիք, եթէ այս աղջկայ հետ պսակէիք:

Կօչկարեօլ: Համեցէք, կամուսնացնեմ, միայն մի պայմանով: Դուք ոչինչ բանի մէջ մի խառնուիք, հարսնացուի աչքին անդամ մի երևաք, ամէն բան ես ինքս կանեմ առանց ձեզ:

Ժեւակիին: Բայց ի՞նչպէս թէ առանց ինձ: Մի անգամ գոնէ հարկաւոր է աղջկայ աչքին երևալ:

Կօչկարեօլ: Հարկաւոր չէ: Բոլորովին: Գնացէք ձեր տունն ու սպասեցէք: Այս երեկոյ ամէն ինչ կատարուած, վերջացած կըլինի:

Ժեւակիին: (Ձեռքը տրորում է): Ա՛յ, այդ հիանալի է: Ի՞մ վկայագիրս, ծառայական ցուցակս հարկաւոր հօ չեն: Կարելի է, հարսնացուն կըցանկանար վկայականներս աչքի անցնել: Ձեռաց կըգնամ, կըբերեմ:

Կօչկարեօլ: Ոչինչ հարկաւոր չէ. գնացէք միայն տուն: Օրն այսօր՝ ես ձեզ տեղեկութիւն կըտամ: (ձանապարհ է դնում նրան): Հրամայիք, գոգզ լայն բաց արա. ո՞նց չէ... Այս ի՞նչ բան է. Պօղկալեօսինը չի գալիս.

զարմանալի է: Միթէ մինչև հիմա միջկապի փոկն է ուղղում: Զըշտապեմ շուտով կանչեմ:

ՏԵՄԻԼ Թ.

Կօչկարեօլ, Ագաճեա Տիխոնովնա:

Ագաճեա Տիխոնովնա: (Շուրջը նայելով): Է՞ս ինչ է: Գնացի՛ն: Ոչ որ չըկայ:

Կօչկարեօլ: Այո, գնացին: Ոչ որ չըկայ:

Ագաճեա Տիխոնովնա: Ա՛խ, եթէ իմանայիք, թէ ես ի՞նչպէս էի դողում: Ինձ այդպէս բան երբէք չի պատահած: Ի՞նչ զարմանալի մարդ է եղած այդ Եա-իչնիցան: Ի՞նչ գազան ու բարբարոս մարդ կըլինի իր կնոջ գլխին: Ինձ այնպէս է թւում, թէ որտեղ որ է, իսկոյն պիտի վերադառնայ:

Կօչկարեօլ: Օօօ, նա այլ ևս չի վերադառնալ: Գլուխս կըտամ, եթէ այն երկուսից մէկն ու մէկը քիթն այստեղ տուն կըխցկի:

Ագաճեա Տիխոնովնա: Հապա երբորդը՞:

Կօչկարեօլ: Ի՞նչ երբորդ:

Փեւակիին: (Գլուխը դրան տակից ներս կոխելով): Մեռնում եմ, մեռնում, որպէսզի իմանամ, թէ այս աղջիկն իմ մասին ի՞նչ կարծիք պիտի յայտնի իր քնքուշիկ բերանովը... իմ կոկոն վարդս...

Ագաճեա Տիխոնովնա: Հապա Բաղդասար Բաղդասարովի՞չը:

Փեւակիին: Տեսնո՞ւք, տեսնո՞ւք: (Տրորում է ձեռքերը):

Կօչկարեօլ: Կործանուի չարն սատանան. ևս էլ կարծում էի, թէ ո՞ւմ վրայ պիտի խօսք բաց անէք: Ախար, նա ի՞նչ մարդ է: Գլուխը զարմանով լիքն է: Բողբովին յիմար է:

Փեւակիին: Ա՛յս ինչ բան է: Խոստովանիմ, ևս բողբովին սրանից ոչինչ չեմ հասկանում:

Ագաճեա Տիխոնովնա: Բայց և այնպէս նա արտաքուստ շատ պատուական մարդ էր երևում:

Կօչկարեօլ: Հարբեցո՞ղ:

Փեւակիին: Աստուածս վկայ, չեմ հասկանում:

Ագաճեա Տիխոնովնա: Միթէ հարբեցող էլ է:

Կօչկարեօլ: Աւազակների աւազակը, փչանալու փուչը:

Փեւակիին: (Բարձր): Ո՛չ, ներեցէք, ես ձեզ չեմ խընդրել իմ մասին այդպիսի բաներ խօսելու: Մի գովասանք, մի նպաստաւոր խօսք իմ մասին՝ այդ այլ բան է: Բայց որ այդպիսի խօսքերով, այդ ձևով, իմ մասին՝—Տէրը փրկէ. իսկ ուրիշի հասցէին՝ ձեր կամքն է:

Կօչկարեօլ: (Առանձին): Ո՞ր սատանան սրա առաջը կարեց, այստեղ վերադարձրեց: (Ագաճեա Տիխոնովնային կիսամայն): Նայեցէք, նայեցէք, ոտքի վրա չի կարողանում կանգնել: Ամէն օր էդպէս ոտքերը շաշ ու փանջ է անում (երեքացնում է) ¹): Դուրս վոնդեցէք, պոչը սառցին կապեցէք՝ վերջանայ: (Առանձին): Իսկ Պօղկարեօսինը չըկայ որ չըկայ: Անպիտան արարած: Ես նրա օգտիցը կը գամ: (Գնում է):

ՏԵՄԻԼ Ժ:

Ագաճեա Տիխոնովնա և Փեւակիին:

Փեւակիին: (Առանձին): Խոստանում էր գովել, փոխարէնն սկսեց հայհոյել: Շատ տարօրինակ մարդ է: (Բարձր): Դուք տիրուհի, մի հաւատար:

Ագաճեա Տիխոնովնա: Ներեցէք, ես տկար եմ... գլուխս ցաւում է: (Ուզում է դնալ):

¹ Բնագրում. «этало Мыслете онъ всякій день писать». որ նշանակում է՝ ուսաց Մ. տառի պէս ոտքերը երկրացնում է:

ժեւակիրն: Գուցէ որ և է բանով ես ձեզ դուր չեմ
 գալիս: (Յոյ տալով իւր գլուխը): Գուք մի ուշ դարձնէք,
 որ այստեղս փոքր ինչ ճաղատ է. այս ոչինչ. ջերմ ու
 տենդի հետեանք է. շատ չի տելի, կը մաղակալի:
 Ագաճիա Տիխունովնա: Ինձ համար միւնոյն է, թէ դուք
 ի՞նչ ունիք, կամ ի՞նչ չունիք:

ժեւակիրն: Եթէ ես, տիրուհի, սև ֆրակ հագնեմ, ե-
 րեսիս գոյնն աւելի սպիտակ կերևի:

Ագաճեա Տիխունովնա: Դուք ուրախացէք: Մնացէք
 բարև: (Գնում է):

ՏԵՍԻՂ ԺԱ.

ժեւակիրն: (Միայն խօսում է աղկայ ետեւից): Սպասե-
 սեցէք, տիրուհի, խնդրեմ, պատճառն ասէք, թէ ընչի՞
 համար, ախար ընչի՞ համար: Կամ, գուցէ իմ վրայ մի
 որևէ արատիք էք գտնում... գնաց, հեռացաւ: Տարօ-
 ըրնակ դէպք: Կարծեմ, 17-րդ անգամն է՝ ինձ այսպի-
 սի դէպքեր պատահում են. և բոլորը, համարեան, մի և
 նոյն ձևով: Սկզբումը՝ կարծում ես, թէ գործը լաւ է
 գնում, բայց հէնց բանը գլուխ գալուն մօտենում է,—
 մէկէլ տեսար՝ մերժեցին: (Մտմտալով երթեւեկում է սենեա-
 կում): Այո... կարծեօք սա 17-րդ հարսնացուն է: Սա-
 կայն ես չը գիտեմ, թէ սրա ուզածս ի՞նչ է: Օրինակ՝
 սրան ես ի՞նչ անեմ, որ... ախար, ընչի՞ համար... (Մը-
 տածնով): Շատ անհասկանալի և մութը բան է: Այլ է,
 եթէ որ և է պակասութիւն ունենայի: (Ինքն իրան արնա-
 դում է): Կարծեմ, ոչ մի փուտ (արատիք) չի կարելի
 դնել ինձ: Ասածուն փանօք, բնութիւնն ինձանից ոչինչ
 չի լնայիլ: Անհասկանալի է: Չը գնամ արդեօք սուն
 և սնդուկներս քրքրեմ, մի բանի ոտանաւորներ ունիմ
 պահած, որոնց ազդեցութեան դէմ ոչ մի աղջիկ չի կա-

բող դիմադրել... Երբեքնեմ եմ, գլուխս չի մտնում: Սկզբ-
 բունը թոււմ էր, թէ գործս յաջող էր ընթանում: Ինչ-
 պէս երևում է, գութանի մածը պէտք է յետ շուռ
 տալ, ¹⁾: Ափսոս, հազար ափսոս: (Գնում է):

ՏԵՍԻՂ ԺԲ.

Պողկապօսին և Կօչկարեօլ (նես ևն գալիս երկուսը միա-
 սին և յես նայում):

Կօչկարեօլ: Նա մեզ չընկատեց: Տեսար ինչպէս
 քիթն երկու գազ կախած՝ թողեց հեռացաւ:

Պողկապօսին: Մի՞թէ սրան ևս ուրիշների նման
 մերժեցին:

Կօչկարեօլ: Կտրականապէս:

Պողկապօսին (ինքնաբաւական ժպտով): Կարծեմ,
 մեծ անպատուութիւն է, եթէ մերժեն:

Կօչկարեօլ: Անշուշտ:

Պողկապօսին: Ես դարձեալ չեմ հաւատում, որ,
 իբր թէ, այդ աղջիկը դէմ յանդիման ասած լինի նը-
 բանց, թէ ինքն ինձ բոլորից գերադասում է:

Կօչկարեօլ: Գերադասե՞ն ինչ է: Աղջիկը քեզ հա-
 մար խելքը թոցրել է: Մէր եմ ասում է: Քանի ու
 քանի քաղցր ու քնքոյշ անուններ կպցրեց քեզ. ինքն
 իրան անկրակ այրում էր քեզ համար:

Պողկապօսին (ինքնաբաւական ծիծաղում է): Եւ, ճըշ-
 մարիտ, կի՞նը եթէ ցանկանայ, ի՞նչ տեսակ խօսքեր
 ասես, որ չի հնարիլ, խօսքեր՝ որ մարդ յաւիտեանս
 չի կարող մտածել. օրինակ՝ իմ կապիկս, իմ ցեցիկս,
 իմ սենկս:

Կօչկարեօլ: Դեռ այդ ի՞նչ խօսքեր են, երբ որ

1) Բնագրում «Приходится поворотить назад оглобли».

կամուսնանաս, կը տեսնիս, թէ առաջին երկու ամսում
ինչ բառեր ես լսում. ուղղակի մոմի պէս կը հալուիր:

Պողկալեօսին: (ծիծաղելով) Կարծում ես:

Կօչկարեօլ: Ազնիւ խօսք: Դէհ, այժմ շտապենք,
մեր գործին կենանք: Այս բոլորիս սիրազ բաց արա
աղջկանը, սէրդ յայտնիր և ձեռքը խնդրիր:

Պողկալեօսին: Ի՞նչ ես խօսում, ի՞նչպէս թէ այս
բոլորիս:

Կօչկարեօլ: Անպատճառ այս բոլորիս... և անհ
ինքը գալիս է:

ՏԵՍԻՂ ԺԳ.

Նայն և Ա.գաճեա Տիխունովնա

Կօչկարեօլ: Ներկայացնում եմ ձեզ, տիրուհի, այս
մահկանացուին, որին դուք տեսնում էք: Այս աստի-
ճան կաթոզին յուզմունքով սիրահարուած, դեռ չի
լսուած, Աստուած հեռու տանի, իմ թշնամուն չէի
ցանկանալ:

Պողկալեօսին (Կօչկարեօլի թեւին հրելով եւ կամոց): Է՛,
եղբայր, դու, կարծեօք, չափն անց կացրիր:

Կօչկարեօլ (Պողկալեօսինին): Ոչինչ, ոչինչ: (Սղջկանը
կամոց): Համարձակ կացէք, բարեկամս շատ համեստ է,
աշխատեցէք, որքան կարելի է, ձեզ ազատ պահել: Մի
տեսակ յօնքերդ ոլորեցէք, կամ աչքերդ ցած թողէք,
որ յանկարծ կիսամորթ անէք էս անիրաւին, կամ թէ՛
մի հնարքով ուսերդ բաց արէք, աչքի առաջին տնկե-
ցէք, թող մտիկ տայ մեր անիծածը: Շատ իզուր դուք
չէք հագել ձեր թևերը կարճ շորերը. բայց այսքանն էլ
կըբաւէ: (Բարձր): Ուրեմն, ես թողում եմ ձեզ միայն,
որ ուրախ ժամանակ անցկացնէք: Մի բոլոր ես կը-
մտնեմ ձեր սեղանատունն և խոհանոցը և կըտնադեմ.

հարկաւոր է կարգադրութիւն անել: Իսկոյն կըզայ սե-
ղանապետը, որին ընթրիքը պատուէր է տուած, կա-
րելի է զիններն արդէն բերուած լինին... ցտեսու-
թիւն... (Պողկալեօսինին) վատն և համարձակ: (Գնում է):

ՏԵՍԻՂ ԺԳ.

Պողկալեօսին և Ա.գաճեա Տիխունովնա

Ա.գաճեա Տիխունովնա: Շնորհ արէք, խնդրեմ,
հասեցէք:

(Նստում են եւ լուծ):

Պողկալեօսին: Դուք, տիրուհի, սիրում էք զրօս-
նել կառքով կամ ձիով:

Ա.գաճեա Տիխունովնա: Ի՞նչպիսի զրօսանք էք ա-
սում:

Պողկալեօսին: Ամառ ժամանակն ամառանոցում
հաւակով զրօսնելը շատ ուրախալի է:

Ա.գաճեա Տիխունովնա: Այո, երբեմն երբեմն մենք
ծանօթների հետ զրօսանքի գնում ենք:

Պողկալեօսին: Յայտնի չէ, այս տարի ի՞նչպիսի
ամառ կըլինի:

Ա.գաճեա Տիխունովնա: Յանկալի էր, որ լաւ լինէր:
(Երկուսն էլ լուծ են):

Պողկալեօսին: Դուք, տիրուհի, ի՞նչ ծաղիկ էք ա-
ւելի սիրում:

Ա.գաճեա Տիխունովնա: Այն, որ խիստ հոտ ունի—
մերսակ:

Պողկալեօսին: Տիկիներին ծաղիկը շատ է վայել-
լում:

Ա.գաճեա Տիխունովնա: Այո, սիրելի պարագմունք
է: (Լուծիւն): Անցեալ կիրակի դուք ո՞ր եկեղեցին էք
գնացել:

Պողկալեօսին: Համբարձման եկեղեցին. իսկ մի շաբաթ սրանից յառաջ՝ Ղազանեան մայր եկեղեցունմն էի¹⁾: Բայց, ի հարկէ, որ եկեղեցումը կամենաս՝ աղօթիր, մի և նոյն է: Ղազանեան տաճարը միայն աւելի շքեղ է: (Լոռւմ են. Պողկալեօսինը մատներով բարախում է սեղանին): Ա՛յ, շուտով Եկատերինգօֆի զբօսանքները կսկսուին:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Այո՛, կարծեմ, մի ամսից յետոյ:

Պողկալեօսին: Ամիս էլ շի քաշել:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Երևի, ուրախ զբօսանքներ կըլինին:

Պողկալեօսին: Այսօր ամսի ութն է. (մատնահաշիւ է անում) իննը, տասը, տասն ու մէկ... քսան երկու օրից:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Երեակայեցէք, որքան շուտ:

Պողկալեօսին: Այս օրը մինչև անդամ ես չեմ հաշուում: (Լոռւթիւն): Ի՞նչքան համարձակ է Ռուս ժողովուրդը:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Ի՞նչպէս:

Պողկալեօսին: Ա՛յ, օրավարձ բանւորները: Կանգնում են տների ամենաբարձր ծայրին... Ես անցնում էի մի տան մօտով. ծեփ քաշողը պատը ծեփում էր և չէր վախենում:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Ը՛մմ... Այո՛: Այդ սիր տեղ:

Պողկալեօսին: Այն ճանապարհի վրայ, որտեղից ես ամեն օր անցեմ կենում և գնում դեպարտամենտ: Գիտէ՞ք՝ ես ամեն առաւօտ ծառայութեան եմ գնում: (Լոռութիւն: Պողկալեօսինը նորից մատներով սեղանը թխթխկացնում է: Վերջը՝ զվարկը վերցնում է եւ մնաս բարեւ ասում):

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Դուք միթէ արդէն կամենում էք ըրը...

1) Ղազանեան մայր եկեղեցին Ս. Պետերբուրգի.

Պողկալեօսին: Այո՛, ներողութիւն, գուցէ ես ձեզ ճանձրացրի:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Այդ ի՞նչ խօսք է. ընդհակառակն, ես պիտի շնորհակալ լինիմ ձեզանից, որ այսպէս ուրախ ժամանակ անցկացրինք:

Պողկալեօսին: (Ժպտալով): Բայց, իսկապէս, ինձ թւում է, թէ ձեզ ճանձրութիւն տուի:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Հաւատացնում եմ ո՛չ:

Պողկալեօսին: Հապա, եթէ ո՛չ, խնդրեմ ուրեմն թոյլ տաք ինձ ուրիշ ժամանակ ևս, երբ ևիցէ, երեկոյն...:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Մեծ ուրախութեամբ: (Միմանց դուրս են իջեցնում: Պողկալեօսինը գնում է):

ՏԵՄԻԼ ԺԵ.

Ագաֆեա Տիխոնովնա: (Միայն) Ի՞նչ արժանաւոր մարդ է: Ես նրան հիմն միայն լաւ ճանաչեցի: Ճիշտ, որ անկարելի է նրան չը սիրել, և՛ խելացի է, և՛ համեստ է: Այո՛, նրա բարեկամը փոքր ինչ առաջ ուղիղ էր ասում: Ավստ, որ շատ շուտ գնաց: Ես կը ցանկանայի դարձեալ լսել նրա խօսակցութիւնը: Ի՞նչ քաղցր է նրա հետ ասուլիս անելը: Գլխաւորապէս՝ լաւը հէնց է՛ն է, որ դատարկարանութիւններ չի անում: Ես ինքս էլ ուզում էի նրան մի երկու խօսք ասել, բայց մեղքս ի՞նչ թաղցնեմ, քաշուեցի. սիրտս սկսեց դողդողալ... ի՞նչ հրաշալի մարդ է: Գնամ հօրաբրոջս պատմեմ: (Գնում է):

ՏԵՄԻԼ ԺԶ.

Պողկալեօսին և Կօզկարեօլ (մտնում են)

Կօզկարեօլ: Ախար ընչո՞ւ տուն: Ի՞նչ յիմարութիւն: Ը՛նչո՞ւ գնալ տուն:

Պօղկալեօսին: Այլ ևս ընչո՞ւ պիտի մնայի այստեղ: Ինչ որ պատճառ էր, ամէնն արդէն ասացի:

Կօչկարեօլ: Ուրեմն, սիրտդ աղջկանը բաց արի՛ր:

Պօղկալեօսին: Բանն այդէ, որ սիրտս դեռ բաց չարի:

Կօչկարեօլ: Ա՛ն քեզ տրաքոց, ընչո՞ւ չը բաց արի՛ր:

Պօղկալեօսին: Ի՞նչ էիր ուզում, որ դեռ հետն առաջուց բան չը խօսեցած, ոչ տարած, ոչ բերած՝ առսէի. «օրիսրդ, եկէք ամուսնանանք միասին»:

Կօչկարեօլ: Հապա ի՞նչ էիր ամբողջ կէս ժամ գլուխներդ գուրս տալի:

Պօղկալեօսին: Ամեն բանի վրայ խօսեցինք, և ես մեծապէս գոհ եմ, շատ լաւ ժամանակ անցկացրինք:

Կօչկարեօլ: Ախար, ինքդ դատի՛ր. երբ պիտի մենք ամեն ինչ գլուխ բերենք, մի ժամից պիտի եկեղեցի գնալ պահուեցու:

Պօղկալեօսին: Ցնդել ո՞չ չես: Այսօր պիտի պսակ գնալ:

Կօչկարեօլ: Եւ ընչո՞ւ չէ:

Պօղկալեօսին: Այսօր գնալ պսակ:

Կօչկարեօլ: Դու չէ՛ր, որ խօսք տուիր, դու չէ՛ր, որ ասացիր՝ հէնց որ փեսացուները գուրս կը վճարուեն, իսկոյն, և եթ ես պատրաստ եմ պսակուելու:

Պօղկալեօսին: Ես հիմա էլ իմ խօսքիցս յեա չեմ կանգնում, բայց ո՞չ այս բոլորէս: Գոնէ, մի ամիս պիտի դադար տալ:

Կօչկարեօլ: Մի ամի՛ս:

Պօղկալեօսին: Այո՛, անշուշտ:

Կօչկարեօլ: Խելքդ կորցրե՞լ ես, ի՞նչ է:

Պօղկալեօսին: Հո՛, ամսից պակաս անկարելի է:

Կօչկարեօլ: Դդու գլուխ (փթած կոճղ) արդէն ես սեղանապետին ընթրիքը պատուէր եմ տուել: Քեզ եմ ասում, Իվան Կուզմիչ, կամակոր մի լինիլ, հոգիս, ամուսնացիր այժմ և եթ:

Պօղկալեօսին: Աստուածանից երկիւղ քաշի՛ր, սիրելիս, ի՞նչ ես ասում, այժմ ի՞նչպէս է կարելի:

Կօչկարեօլ: Իվան Կուզմիչ, ես եմ խնդրում, եթէ ոչ քո խաթեր, գոնէ իմ խաթեր ամուսնացիր:

Պօղկալեօսին: Հաւատա՛՛ անկարելի է:

Կօչկարեօլ: Կարելի է, սիրելի՛ս, ամեն բան կարելի է. աղաչում եմ, հոգի ջան, կողքիդ մի ընկնիլ:

Պօղկալեօսին: Հաւատա՛՛ ոչ. անյարմար է, միանգամայն անվայել է:

Կօչկարեօլ: Ի՞նչն է անվայել: Քեզ ո՞վ ասաց: Ինքդ դատի՛ր, ախար, դու խելահաս մարդ ես, ես քեզ շողոքորթելու համար չեմ պնդում. նրա համար չեմ պնդում, նրա համար չեմ ստիպում, որ դու երսպեղիտօր ես, ես միայն շատ սիրելուցս եմ ասում... Դէ՛հ, բաւական է, հոգիս, վճար, խոհական և բանիբուն մարդի աչքով նայի՛ր գործին:

Պօղկալեօսին: Եթէ հնար լինէր, ես արդէն...

Կօչկարեօլ: Իվան Կուզմիչ, իմ արջուկս, իմ սիրունիկս: Կամենա՛՛ ծունկ չոքեմ առջևդ:

Պօղկալեօսին: Ախար, ընչո՞ւ:

Կօչկարեօլ (ծնկաչոք): Տես, անս առջևդ ծունկ եմ չոքել: Աղաչում եմ: Յաւիտեանս չեմ մոռանալ քո կամակատարութիւնը. կողքիդ մի ընկնիլ, հոգի ջան:

Պօղկալեօսին: Անկարելի է, եղբայր, իսկն եմ ասում, անկարելի է:

Կօչկարեօլ (Բարկուժեամբ վերկենալով): Խո՛ղ:

Պօղկալեօսին: Հայհոյի՛ր, ինչքան կամենաս:

Կօչկարեօլ: Յիմար անասուն: Այսպէս տխմար դեռ չի ծնած:

Պօղկալեօսին: Հայհոյի՛ր, հայհոյի՛ր:

Կօչկարեօլ: Իսկ այսքան տանջանքն ո՞ւմ համար էի կրում, ընչո՞ւ էի գլուխս մահի տալիս: Այս բոլոր-

ըր, յիմանր, քո օգտի համար էր: Ինձ ի՞նչ: Հէնց հիմա քեզ կը շարտեմ կերթամ: Իմ ի՞նչ գործն է:

Պողկալօսեփն: Ո՞վ խնդրեց քեզ, որ չարչարուիս, կամենաս՝ թող ու յետ քաշուիք:

Կօչկարեօլ: Ախար, դու ոտքով գլխով կը կորչիս, առանց ինձ ոչինչ անել չես կարող: Եթէ քեզ չամուսնացնենք, մինչև մահդ նոյն տխմարը կը մնաս:

Պողկալօսեփն: Ի՞նչ փոյթն է:

Կօչկարեօլ: Ես քեզ համար եմ աշխատում, այ դատարկ գլուխ

Պողկալօսեփն: Ի՞նչ աշխատութիւնն ինձ հարկաւոր չէ:

Կօչկարեօլ: Եթէ այդպէս է, դժոխքի տակն անցիր: Գե՞տը գնան, ջհանգամը:

Պողկալօսեփն: Կերթամ, կերթամ:

Կօչկարեօլ: Բարի ճանապարհ:

Պողկալօսեփն: Ի՞նչ կայ, թող լինի, կերթամ:

Կօչկարեօլ: Գնան, գնան, Աստուած տայ, վայր ընկնես անմիջապէս ու ոտքդ կտարես: Սրտով ցանկանում եմ, որ հարբած կառապանի ձիու լծակը մինչև կոկորդդ թաղուի: Դու ցնցոտի փալաս ես, ոչ աստիճանաւոր: Երգումս երգում է, որ այս բոպէից մեր մէջ ամէն ինչ վերջացաւ, այլևս աչքիս չերևան:

Պողկալօսեփն: Եւ չեմ երևալ: (Գնում է):

Կօչկարեօլ: Գնա քո հին բարեկամ Սաղայէլի մօտ: (Գուռը բանում է եւ նտեկց գոռում է): Յիմանր:

ՏԵՍԻՒԼ ԺԷ.

Կօչկարեօլ (միայն, սասիկ յուզուած, յիս ու առաջ է ցարժուում):

Դէհ, երբ և իցէ աշխարհում եղած է այսպիսի մարդ: Ա՛յ յիմար: Բայց եթէ բանն ուղիղ խօսե-

լուն հասնի, ես և՛ս լաւ բարի պտուղն եմ: Ես ձեր ամէնքիդ դատողութեանն եմ թողում. խնդրեմ ասէք. յիմանր չեմ ես, հաստագլուխ չեմ: Ընչո՞ւ եմ հոգեհան լինում, ի՞նչ եմ գոռում գոչումը բարձրացրել, քիչ է մնում, կոկորդս ցամաքի: Խնդրեմ, ասէք՝ նա իմ ի՞նչն է: Ընտանիս է, ազգ ու ազգակիսն է. կամ թէ էս նրա ինչն եմ. դայակն եմ, հօրաքոյր—մօրաքոյրն եմ, անկերն եմ. սանահէր—սանամէքն եմ, թէ՞ ինչն եմ: Ո՞ր սատանան կողքիս բղեց, ընչո՞ւ եմ նրա համար գլուխ տրաքացնում, հանգիստ ու դադարս կորցնում. դժոխքի տակը թող անցնի: Ի՞նքս չեմ հատկանում, թէ ո՞ր քամին փչեց խելքիս: Այդպէս, մարդըս շատ անգամ ինքն էլ չի հասկանում, թէ այս ու այն բանն ընչի՞ է գործում: Ա՛յ վատթար կենդանի. այ զգուելի ու անձոռնի արարած: Բռնես, բռունցքը քաշես և այդ անասունի քթին, բերանին, ատամներին, ականջներին ու ամէն տեղին թրախք ու շրախք: (Կատաղի բարկութեամբ օղի մէջ մի քանի հարուածներ է տարուբրում): Ախար բարկութիւնս ընչի՞ է գալիս. թողեց ու հեռացաւ.— ամենեին հողը չէ, նրա համար միևնոյն է, թէ սանդը ջուր լցնես, ու ձեծես 1): Արի՛ ու համբերի: Հիմա կը գնայ, կը մտնի իւր տունը, երկար ու մէկ կը ձգուի ու չիբուխը կը փստացնի: Ախ, ատելի արարած: Աշխարհումս անձոռնի ու ատելի մարդիկ շատ են լինում, բայց սրա նմանը՝—սա խելքից մտքից դուրս բան է, ոչ կայ և ոչ կարող ես երևակայել: Երգւում եմ ամենայն սրբութեամբ: Այս չեղան, պէտք է գնալ այն ծոյլ անպիտանին յետ բերել: Չեմ թողնիլ, որ գլուխ առնի, ծղուի, կերթամ, կըբերեմ փուչ կենդանուն, կը բերեմ: (Գուրս է վաղում):

1) Յնագրում. „Съ него все это такъ, какъ съ гуся вода“.

ՏԵՍԻԼ ԺԸ.

Ազաճես Տիխունովնա (ներս է գալիս):

Սիրտս այնպէս է զողզողում, որ ասել չեմ կարող: Ո՛ր կողմը դառնում եմ, ամեն տեղ աչքիս առջև Իվան Կուզմիչն է անկուած: Ուղիղ է, որ մարդ իբձակատի գրուածից փախչիլ չի կարող: Փոքր ինչ առաջ՝ ուզում էի ուրիշ բաների վրայ մտածել, բայց ինչ գործ որ բռնում էի՝ օրինակ՝ փորձեցի թել վրայ տալ, քսակ կարել, ամէն բանում Իվան Կուզմիչն էր գլուխը ներս խցկում, բուռս մտնում: (Առելով): Վերջապէս, շուտով իմ վիճակս սպասում է փոխուելու: Ինձ կանեն, կը տանին եկեղեցի... յետոյ կը թողնեն տղամարդի հետ մէն-մէնակ—Օճֆֆ: Դողս բռնում է: Գնաս բարե՛, իմ օրիորդական անցեալ կեանք: (Ալիս է): Այնքան տարի խաղաղ ու հանգիստ անցկացրի... Ապրի՛, ապրի՛ ու հիմա թող, գնա՛ մարդի: Որքան ցաւ ու հոգս: Երեխէք, տղէք—պէժ ու կրակներ, մի կողմից էլ՝ աղջիկներ, կըհասնին, կըմեծանան—հիմա մարդի տներ: Կաւ է, եթէ օրինաւոր, շնորհքով մարդիկ պատահին, իսկ եթէ հարբեցողներ լինին, եթէ այնպիսիները լինին, որ եղած չեղածն առաջին անգամից թըղթախաղում վատեն: (Նորից սխում է կամաց կամաց հսկկկա): Օրիորդական վիճակումս նոյնպէս չըյաջողուեց ինձ ուրախ կեանք վարել. օրիորդութեանս 27 տարին էլ չըլրացրի... (Չայնը փոխելով): Իվան Կուզմիչն ընչի է այսքան ծանր ու բարակ անում, ուշանում:

ՏԵՍԻԼ ԺԹ.

Ազաճես Տիխունովնա եւ Պողկալեօսին.

(Որին Կօչկարեօյն երկու ձեռքով դասն միջից հրում, ծըրում է քեմի վրայ):

Պողկալեօսին: (Կարկամելով): Ես տիրուհի՛, եկել եմ ձեզ մի փոքրիկ բան բացատրելու... միայն կը ցանկայի կանխօրէն իմանալ—արդեօք իմ արածս ձեզ խորթ չէ՞ր թուիլ:

Ազաճես Տիխունովնա: (Աչքերը կորացնելով): Ի՞նչ բան է:

Պողկալեօսին: Ո՛չ, տիրուհի, դուք դեռ առաջուց ասացէք՝ տարօրինակ չէ՞ր թուիլ:

Ազաճես Տիխունովնա: (Նոյնպէս): Չը գիտեմ՝ ի՞նչ բան է:

Պողկալեօսին: Եկէք խոստովանուեցէք, երևի, ինչ որ ասեմ, ձեզ խորթ կը թուի:

Ազաճես Տիխունովնա: Ներողութի՛ւն, ի՞նչպէս է կարելի, որ խորթ թուի: Ինձ համար շատ ուրախալի է, ինչ որ ձեզանից լսեմ:

Պողկալեօսին: Բայց ինչ որ հիմա պիտի ասեմ, դուք երբէք չէք լսած: (Ազաճես Տիխունովնան աչքերն ես ատելի կորացնում է: Այդ իսկ միջոցին ներս է գալիս Կօչկարեօյն եւ կանգնում Պողկալեօսինի կուրբ): Ա՛յ, ի՞նչ բան է... ըլը՛... բայց առաւել լաւ է, թողնենք ուրիշ ժամանակի:

Ազաճես Տիխունովնա: Ախար ի՞նչ բան է:

Պողկալեօսին: Այս է, որ... խոստովանք մնայ՝ ես կամենում էի այժմ և եթ ձեզ յայտնել, բայց դեռ մի տեսակ տարակուսում եմ:

Կօչկարեօյ: (Կամաց մրմրում եւ ձեռները խաչում է): Տէր իմ Աստուած, ի՞նչպէս մարդ է սա: Կատարեալ

քրքրուած տրեխ է և ոչ թէ մարդ, սա մարդկութեան
թքանքն է, մարդկութեան ծաղր ու ծանակն է:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Էլ ընչի՞ էք տարակուսում:

Պողկալեօսին: Չը գիտեմ, մի տեսակ կասկածն
ինձ պատել է:

Կօչկարեօլ: (Բարձր): Ի՞նչ յիմարութիւն, ի՞նչ յի-
մարութիւն: Դուք, տիրուհի, մի՞թէ չէք տեսնում, որ
սա խնդրում է ձեր ձեռքը: Մա ուզում է ձեզ յայտնել,
որ ինքն առանց ձեզ ապրել, կեանք վարել չի կարող:
Մա այսքանն է հարցնում՝ համաձայն էք դուք սրան եր-
ջանկայնելու:

Պողկալեօսին: (Համարեա վախեցած, հրում է Կօչկար-
եօլին և շտապ խօսքերով ասում): Աստուածդ սիրես, ի՞նչ
ես ասում:

Կօչկարեօլ: Հիմա ի՞նչ էք ասում, տիրուհի, վճռում
էք դուք այս մահկանացուին երջանկայնել:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Երբէք չէի կարող մտածել,
թէ ես կարող կը լինէի ում և իցէ երջանկութիւն պար-
գեել... Յամենայն դէպս, ես համաձայն եմ:

Կօչկարեօլ: Բնական է, շատ բնական է: Այդ վա-
ղուց պէտք է լինէր :Տուէք ձեր ձեռքերը:

Պողկալեօսին: Այս բոպէքս: (Ուզում է Կօչկարեօլի
ականջին ինչ որ փսփսալ: Կօչկարեօլը բռունցք է ցոյց տալիս
և յօնքերը խոժոռում. Պողկալեօսինը ձեռքը տալիս է):

Կօչկարեօլ: (Միայնելով նրանց ձեռքերը): Ուրեմն,
Աստուծոյ օրհնութիւնը թող լինի ձեզ վրայ: Համաձայն
եմ և վաւերացնում եմ ձեր միութիւնը: Ամուսնութիւ-
նը մի այնպիսի բան է... Ամուսնութիւնը մի և նոյնը
չէ, թէ նստես կողք և դնաս մի տեղ, ամուսնութիւնը
այլ տեսակ պարտականութիւն է: Այդ պարտականու-
թիւնը... Ես հիմա ժամանակ չունիմ, մի ուրիշ անգամ
կը բացատրեմ, թէ ռըպիսի պարտականութիւն է ա-

մուսնութիւնը: Հապա, Իվան Կուզմիչ, համբուրիք քո
հարսնացուին: Դու այժմ իրաւունք ունիս այդ անե-
լու: (Ագաֆեա Տիխոնովնան արերը կորացնում է): Ոչինչ,
տիրուհի, ոչինչ, այդպէս է հարկաւոր, թող համբուրի:

Պողկալեօսին: Ո՛չ, տիրուհի, ներողութիւն, այժմ
արդէն թոյլ տուէք: (Համբուրում է և ձեռքը բռնում): Ի՞նչ
հրաշալի և քնքուշիկ ձեռք: Ինչո՞ւ է, տիրուհիս, ձեր
ձեռքն այսպէս քնքուշիկ... Գիտէք ի՞նչ, տիրուհիս, ես
ցանկանում եմ, ես կամենում եմ, որ մեր պսակն իս-
կոյն և եթ կատարուի, անշուշտ, իսկոյն և եթ:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Ի՞նչպէս թէ իսկոյն և եթ-
շուտ չէ՞, կարելի է՝ շատ շուտ է:

Պողկալեօսին: Հսել անգամ չեմ ուզում, ես կամե-
նում եմ, դեռ աւելի՛ շուտ, որ այս բոպէքս մեր պսա-
կը կատարուի:

Կօչկարեօլ: Կեցցես, հիանալի: Ա՛յ, ագնիւ մարդ:
Խոստովանք լինի, ես միշտ քեզանից շատ ու շատ բա-
նեք եմ սպասել ապագայում: Եւ իբրև, տիրուհի՛, դուք
շապակեք շուտով հագնուելու: Ուղիղ ասած՝ արդէն
ես ուղարկել եմ կողքը բերելու և հրաւիրել եմ հիւրեր:
Մեր հիւրերը բոլորեքեան ուղղակի դնացել են եկեղե-
ցի: Ինձ յայտնի է, որ ձեր թագի տակի շրջագրեալն
արդէն պատրաստ է:

Ագաֆեա Տիխոնովնա: Ի՞նչպէս չէ, վաղուց է պատ-
րաստ: Մի բոպէում ես կը հագնուեմ:

ՏԵՄԻԼ Ի.

Կօչկարեօլ և պողկալեօսին:

Պողկալեօսին: Է՛, եղբայր, շնորհակալ եմ: Ես հի-
մա տեսնում եմ քո ինձ արած լաւութիւնները: Հարա-
զատ ծնող հայրս չէր անիլ ինձ համար այն՝ ինչ որ դու ա-

բիր: Ես տեսնում եմ, որ դու արիր ի սէր բարեկամութեան: Շնորհակալ եմ, եղբայրս, յաւիտեանս յաւիտենից չեմ մոռանալ քո արած լաւութիւնը: (Զրպացում): Առաջիկայ գարունը կերթամ հօրդ գերեզմանն օրհնել կը տամ:

Կօչկարեօլ: Ոչի՛նչ, եղբայր, ինքս սրտանց ուրախ եմ: Հիմա, մօտ արի, քեզ համբուրեմ: (Համբուրում է Պողկալեօսին նախ՝ մէկ թուշը, յետոյ՝ միւսը): Աստուած տայ, որ յաջող և բարդաւոր լինին: (Համբուրում են), լիութեան մէջ լինին, վիճակիցդ գոհ լինին, դաւակնեւորը չորս կողմդ պատեն:

Պողկալեօսին: Շնորհակալ եմ, եղբայրս: Ես այժմ միայն ճանաչեցի, թէ ի՞նչ է կեանքը. այժմ իմ աչքի առաջ բացուեց ըստ ամենայնի մի ուրիշ աշխարհ: Հիմա ես տեսնում եմ, որ այս ամէնը որ կայ, շարժում է, ապրում է, զգում է, մի տեսակ ցնդում, գոլորշիանում է և ինքդ էլ, կարծես, լաւ չես հասկանում, թէ ի՞նչ է կատարում: Իսկ յառաջ՝ ես ոչ տեսնում էի այս ամէնն և ոչ հասկանում, մի խօսքով՝ զուրկ էի մարդկային ամենատեսակ ըմբռնողութիւնից և ճանաչողութիւնից: Ոչ դատում էի, ոչ խորամուխ լինում, և միայն ապրում էի այնպէս՝ ինչպէս բոլոր մարդիկն են ապրում:

Կօչկարեօլ: Ուրախ եմ, շատ ուրախ եմ: Հիմա ես գնամ տեսնիմ սեղանն ի՞նչպէս է պատրաստուած: Մի բոպէից կը վերագտնամ: (Առանձին): Յամենայն դէպս, լաւ կը լինի, եթէ սրա գլխարկը թագցնենք: (Վերցնում է Պողկալեօսին գլխարկը եւ հետը տանում):

ՏԵՄԻՆ ԻՍ.

Պողկալեօսին (միայն):

Եւ իրաւ, ի՞նչ էի ես մինչև օրս: Հասկանում էի կեանքի նշանակութիւնը: Ո՛չ, չէի հասկանում, ոչ ի՞նչ

չէի հասկանում: Ի՞նչ էր իմ ամուրի կեանքը, ի՞նչ էր իմ նշանակութիւնը, ի՞նչ էի կատարում: Ապրում էի, դեպարտամենտն էի գնում գալիս, ճաշում էի, քնում էի — մի խօսքով՝ աշխարհիս մէջ մի ամենահասարակ, մի սովորական մարդ էի: Այժմ միայն պարզ է, թէ որքան յիմար են նրանք, որ չեն ամուսնանում: Եւ եթէ լաւ նայենք՝ սրբան այդպիսի կոյրեր կան աշխարհումըս: Եթէ ես մի որ և է աշխարհի թագաւոր լինէի, ես հրաման կարձակէի, որ բոլորեքեան ամուսնանան, ամենեքեան անխտիր, որ իմ պետութեան մէջ ո՛չ մի ամուրի մարդ չը մնար: Օ՛հ... երբ մտածում ես, թէ մի քանի բոպէ, և ահա ինքդ կնոջ տէր ես... անհ, յանկարծ դու պիտի ճաշակես այն քաղցրութիւնը, այն երջանկութիւնը, որպիսին միայն առակներումն է պատմւում, այն երջանկութիւնն եմ ասում, որ արտայայտել չես կարող, որի համար բառ չես գտնում լեզուով արտասանելու: (Փոքր ինչ լուծիւնից յետոյ): Բայց և այնպէս, ինչ կամենում ես՝ ասա, միայն երբ այս բանի մասին լաւ մտածում ես, չափ ու ձևի տակ ես գնում, կարծես, մի տեսակ սարսափ համակում է քեզ: Ամբողջ կեանքդ, մինչև վերջին շունչդ, այսպէս, թէ այսպէս, քեզ կապես, կաշկանդես և վերջը՝ ոչ կարողանաս բերան բանալ, ոչ խօսքիցդ յետ դառնալ, ոչ արածիդ վրայ զղջալ. միով բանիւ, ոչ ի՞նչ և ոչ ի՞նչ: — Արածդ արած է, եղածն եղած վերջացրած է: Այ, հէնց այժմ իսկ, հէնց հիմա, չի կարելի տուած խօսքից յետ կանգնել: Մի բոպէ՛ և ահա թագի տակ ես: Թողնել հեռանալ այլ ևս անկարելի է: Կառք և ամենայն ինչ արդէն պատրաստ է... բայց մի՞թէ իրաւ չի կարելի թողնել հեռանալ: — Ինչպէս է, որ չի կարելի: Դո՛ւների մօտ և ամենայն տեղ մարդիկ են կանգնած. կը հարցնեն՝ ընչո՞ւ ես գնում:... Ո՛չ, չի կարելի...

Բայց, ահա, լուսամուտը բաց է. Թնչ կըլինի. եթէ լուսամտիցը...—Ո՛չ, չի կարելի, մինչև իսկ անվայել է. լուսամուտն էլ բարձր է: (Մտնում է լուսամուտին): Դիցուք՝ այնքան էլ բարձր չէ. հիմքն է միայն, այն էլ ցած է: Ո՛չ, Թնչպէս է կարելի, գլխարկս էլ չըկայ: Առանց գլխարկի անկարելի է, անյարմար է:... Բայց միթէ առանց գլխարկի չի կարելի: Ի՞նչ փնտռում եք: Արքի, փորձեմ: (Կանգնում է լուսամուտի վրայ եւ ասելով) «տէր Աստուած, դու յաջողես», (Թույլ է փողոց: Բեմի ետերը նա տնքում եւ ասի ու փախէ անում): Օ՛հ, բարձր էր: Է՛յ, կառապան:

Կառապանի ձայնը: Կառքը մօտ բերեմ:

Պողկալեօսիների ձայնը: Կանաւայի (գետակ Պետերբուրգում) փողոցը, Միմէօսեան կամուրջի մօտ:

Կառապանի ձայնը Մի հատ երկու շահանոց, ոչ աւել, ոչ պակաս:

Պողկալեօսիների ձայնը: Մօտ արքի: Քշի՛ր: (Լսում է հեռացող կառքի ձայն):

ՏԵՍԻԼ ԻԲ.

Ա.գաճեա Տիխոնովնա (նես է գալիս երկուրորից. բազի սակի կագուսով եւ աչկեր կորացրած):

Ինքս էլ չգիտեմ, թէ ինձ Թնչ է պատահել: Նորից ամօթս գալիս է եւ դողս բռնեց: Ա՛խ, երանի՛ր, մի բոպէհաչափ նա հիմա սենեակումը չըլինէր. երանի՛ր, որ եւ բանի համար դուքս գնացած լինէր: (Երկուրորից նայում է շուրջը): Այս ո՛ւր է նա: Ոչ ոք չըկայ: Ուր է գնացել: (Բանում է հաշտի դուռը եւ դէպի այն կողմն ասում.) Ֆեկլա, Իվան Կուզմիչն ո՛ւր է գնացել:

Ֆեկլայի ձայնը: Այդ տեղ է:

Ա.գաճեա Տիխոնովնա: Ո՛ւր է այստեղ:

Ֆեկլա: (Ներս գալով): Նա այստեղ սենեակում նըստած էր:

Ա.գաճեա Տիխոնովնա: Հօ տեսնում ես, որ չկայ:

Ֆեկլա: Սենեակից դուքս չի եկել. ես հաշտումը նստած էի:

Ա.գաճեա Տիխոնովնա: Հապս ո՛ւր է:

Ֆեկլա: Ես չգիտեմ ո՛ւր է: Չըլինի՞ մէկէլ դռնով, հասարակ սանդուխքի վրայից գնացած լինի: Կամ, կարելի է, Արինա Պանտելէյմոնովայի սենեակումն է նստած:

Ա.գաճեա Տիխոնովնա: Հօրաքոյր, հօրաքոյր:

ՏԵՍԻԼ ԻԳ.

Նայն եւ Արինա Պանտելէյմոնովնա:

Արինա Պանտելէյմոնովնա (չրեղ զարդարուած): Ի՞նչ է: Ա.գաճեա Տիխոնովնա: Իվան Կուզմիչը ձեզ մօտ է: Արինա Պանտելէյմոնովնա: Ո՛չ, նա պիտի այդտեղ լինի, ինձ մօտ չի եկել:

Ֆեկլա: Հաշտումն էլ չի եղել. ես այստեղ նըստած էի:

Ա.գաճեա Տիխոնովնա: Դուք տեսնում էք, որ այստեղ էլ չէ:

ՏԵՍԻԼ ԻԴ.

Նայն եւ Կօչկարեօլ:

Կօչկարեօլ: Ի՞նչ է պատահել:

Ա.գաճեա Տիխոնովնա: Իվան Կուզմիչը չըկայ:

Կօչկարեօլ: Ի՞նչպէս թէ չըկայ. գնաց, Թնչ է:

Ա.գաճեա Տիխոնովնա: Ո՛չ այստեղ է, ոչ գնացել է:

Կօչկարեօլ: Ի՞նչպէս, թէ ոչ այստեղ է եւ ոչ գնացել է:

Ֆեկլա: Խեղքս չի հասնում, թէ ո՛ր պիտի գնացած լինի: Բոլոր ժամանակն ես հաշտում նստած եմ եղել և տեղիցս չեմ շարժուել:

Արինա Պանսեյկունովնա: Ետևի սանդուխքով բոլորովին չէր կարող գնալ:

Կոչկարեօվ: Այ, քեզ բան. մարդ գլուխ չի հանում. սենեակից դուրս չեկած՝ ռոտեղից կարող էր կորչել: Թագնուել հօ չէ... Էյ, Իվան Կուզմիչ, ռոտեղ ես: Բաւական է, յիմարութիւնդ թո՛ղ, շուտ դուրս արի: Այդ ի՞նչ տեսակ կատակ է. վաղուց եկեղեցի գնալու ժամանակն է: (Պահարանի ետեւն է տնտղում, ածոնների տակըն է աչք ածում): Անհասկանալի է: Սակայն ո՛չ, նա այստեղից գնալ չէր կարող, ո՛չ մի կերպով չէր կարող: Նա այստեղ է անշուշտ: Գտակն էլ, ահա, միւս սենեակումն է. ես ինքս զիտմամբ տարայ, այնտեղ գրի:

Արինա Պանսեյկունովնա: Չըհարցնե՞նք աղախնին. նա բոլոր ժամանակ փողոցումն էր կանգնած, կարելի է մի բան գիտենայ... Դունեաշկան, Դունեաշկան...

ՏԵՍԻԼ ԻԵ.

Նոյնն ևս Դունեաշկա:

Արինա Պանսեյկունովնա: Իվան Կուզմիչը ռոտեղ է. դու նրան չըտեսար:

Դունեաշկա: Նրանք լուսամուտից ցած թռան: (Ազաֆեա Տիտոնովնան մտնում է, մեքերն իրար զարկելով)

Նեեք միասին: Լուսամուտից:

Դունեաշկա: Հրամեղէք: Յած թռան, կառք նստեցին ու գնացին:

Արինա Պանսեյկունովնա: Ուղի՞ր ես ասում:

Կոչկարեօվ: Սուտ ես ասում. անկարելի է:

Դունեաշկա: Աստուած վկայ, ցած թռան: Մեր հարեան մանրոնք ծախողն էլ տեսաւ: Կառքը

եքիւու շահով բռնեցին ու նստեցին, գնացին *):

Արինա Պանսեյկունովնա: (Մտ գնալով Կոչկարեօվին): Էս ի՞նչ արիք, պարոն, կատակ էիք անում. ի՞նչ էր ձեր միտքը՝ ծիծաղել մեր վրայ. մենք ձեր ծաղրատեղն էինք՝ ի՞նչ է: Վաթսուն տարի ապրել եմ և էսպէս թքանքի չեմ հանդիպել: Հիմա ես ինքս կում կանէի, ձեր երեսին կըթքէի, եթէ դուք ազնիւ մարդ լինէիք: Այսուհետև դուք կեխտտա ու անպիտան էք, դուք ազնիւ մարդ չէք: Հը՛մ. ողջ աշխարհի մէջ մի աղջկայ խայտառակել: Ես ինքս մի ուսմիկ կիւն եմ, բայց այդ բանը չեմ անիլ, անունն էլ ազնուական է: Չեր ազնուականութիւնն, երևում է, կեղտոտութեան ու խայտառակութեան համար է ձեզ պէտքական: (Բարկութեամբ դուրս է գնում՝ տանկով հետը հարմացուին: Կոչկարեօվը մնացել է շուարած կանգնած):

Ֆեկլա: Հը՛, հոնց է. հրէս սա է գործ յաջողեցնողը: Մարդն առանց միջի մարդի հարսանիք է գլուխ բերում: Թո՛ղ, ես ամեն տեսակ փեսացուներ ունենամ, թող գջլտուած ու գզգզուած լինին, բայց որ իմ փեսացուքը լուսամուտից իրանց դուրս շարտեն, թողութիւն կանես, էդպէսներն ես ոչ ունեցել եմ, ոչ կունենամ:

Կոչկարեօվ: Դատարկ խօսքեր են, էդպէս չէ, ես իսկոյն կերթամ նրա ետևից ու յետ կըբերեմ: (Գնում է):

Ֆեկլա: Գնա ու յետ բեր: Մի՞թէ չըգիտես մարդ ու կնիկ պսակելու բանը: Դեռ ոչինչ, եթէ դնովը դուրս փախչէր, բայց որ փեսացուն լուսամուտից դուրս ծըլկուի. էդ տեղ արդէն ես գործ չունիմ, էդ տեղ մնաս բարին:

1) Ռուսաց ոճ է, ծառաները տէրերի վերաբերմամբ լողնակի երբորդ գէմք են գործ ածում: Ծան. Փարզ.

ИЗЪ КНИГЪ ЛИБРОТЕКИ

„НОР-ДИРОЦ“

ХОДЖИЯНЪ

Осно. въ Тифлисѣ 1911г.

2934

« Ազգային գրադարան

NL0312646

10.466

